

CHOCOLAT MENIER

A világ legnagyobb gyára. 50,000 kilo. Naponkénti eladás és csomagolásában. 6896

Quäker Oats

rendkívül tápláló, olesó és izletes, világszerte elterjedt szer: leves-, mártás- és tésztafélékhez. Kapható — csupán zárt csomagokban — mindenütt. Doboz a 1 ang. font 32 kr., 1/2 font 18 kr., használati utasítással a Wiener Haus-frauen-Verein konyhaskolájában kipróbált különféle ételek készítéséhez.

Unio-selyemkermék
A legjobb minőségűek mert nem törnek és nem kapnak zserfűnyrt. A jószág és tartóságért jóval kiemelkednek. — Ezaz meg azaz előmerő irat. Igaz gyári áronak hához szállították. — Legjobb közvetlen megrendelési forrás magánosok részére. Mintak bérmentesen küldetnek. — Svájcba a Lovéportó kérésre.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
selyemkermék-gyárak szövetségé Zürich. 6054
Spanyol kir. udvari szállítók. Spanyol kir. udvari szállítók.

LATZKOVITS A.
BUDAPEST,
IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros ajánlja 6594
ari divat- és fehérnemű-ujdonságait.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
Készítők: **SKANYÓ-KÖT**

KWIZDA FERENCZ JÁNOS

KWIZDA-féle Restitutionsfluid
cs. kir. szab. mosóvíz lovaknak
Egy palackkal 1 ft 40 kr. o. é.

KWIZDA-féle Kornenburgi marha-táppor
étrendi táplálószer lovak, szarvasmarha és juhok számára.
Ára 1 doboznak 70 kr., 1/2 doboz 35 kr.

Kwizda-féle pata-
kenőcs érdes és töredé-
zett palákra 1 doboz 4 400
grm. ára 1 ft 25 kr.

Kwizda-féle pata-
ragasz mesterséges pata-
szaru, 1 rud ára 80 kr.

Kwizda-féle kresolin
kenőcs patacserváló-
szer, 1 szalagcsze a fél kilo
1 ft 10 kr.

Kwizda-féle 6998
Szab. szárszalagvédő gummiból.
A szab. szárszalagvédők szürke, fekete, barna és fehér színben 4 nagyságban állítottak elő és pedig bal- és jobbhoz. A megerősítés a-b méretnek, vagyis:
20-22 cm. ker.-nek megf. 1. sz. nagys.
23-24 . . . . . 2. . . . .
25-27 . . . . . 3. . . . .
27-30 . . . . . 4. . . . .
A szab. szárszalagvédők ára szürke színben db.-ként 1. sz. 2 ft 50 kr., 2. sz. 2 ft 70 kr., 3. sz. 2 ft 90 kr., 4. sz. 3 ft 30 kr.
Ára a többi színnek bármely nagyságban db-ént 20 krral drágább

Kerületi Egyszervezés
Kornenburg-ban Bécs mellett.

Naponkénti postai szétküldés a főraktár által:
Kerületi gyógyszer. Kornenburg Bécs mellett

KRIEGER-FÉLE
Akácia Crème Crème
füvege 1 frtért, Akácia-szappan drbja 50 krrt kapható minden gyógyszer-tárban. Főraktár: Bpest, Calvin-tér, Korona-gyógyszer-tár. 7110

Francia folyékony
HAJFESTŐ
(Cromatique Parisien)
melylyel minden haját tetszés szerint 10 percz alatt állandóan megfestheti fekete, barna vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó és a természetes színtől meg nem különbözethető, az alkalmazás egyszerű. Ára 2 frt. A készületek (csésék, kefék stb.) 60 kr.
Főraktár: Budapest, Török József gyógyszer-tár, Király-utca 12. szám. 7080

Nincs többé fejfájás!
D. Götz MIGRAINE-PORA
huszonöt év óta egyedül, idős, rheumaszerű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen a legjobb sikerrel használtatott, mit több ezerre menő köszönetnyilvánítás bizonyít. Utolsó időben
66 a MADRIDI UDVAR 70
és Baross Gábornak ó exoellenciája feltűnő eredménnyel használta.
Kapható **KOLLER FESTV. REK**
a Nagy Kristóf-ban csiszított gyógyszer-tárban Budapest, IV. kerület, Váci-utca és Kristóf-tér sarkán. 7088

Kathreiner-féle
Kneipp malata-kavé

Ejnye be jó!

„BUDAVÁR BEVÉTELE”
1849 május 21-én. 7075
körkép, városligeti fasor 47.
megnyílt február hó 27-én.
A villamos és lóvonatu kocsik megállóhelye.

ANGOL-OSZTRÁK BANK.

Az «Angol-osztrák bank» részvényeseinek **harminczharmadik rendes közgyűlése** ezen év márczius hó 22-én esti 6 órakor az osztrák mérnök- és építész-egyesület termében (I., Eschenbachgasse 9.) Bécsben-fog megtartani.

- A közgyűlés tárgyai:**
1. A vezértanács évi jelentése.
  2. A számvizsgálók jelentése az 1896. évi zárszámadásról és e fölötti határozatairól.
  3. Határozathozatal az 1896. évi mérleg szerint elért tiszta nyereségy hováfordítása tárgyában.
  4. Indítvány az alapszabályok 26-ik cikkelyének megváltoztatására.
  5. Az igazgató-tanács két tagjának megválasztása a mandátum lejártá miatt.
- Az alapszabályok 30-ik szakasza értelmében 25 részvény egy szavazatra jogosít. A szavazatra jogosított részvénybirtokok kéretnék, hogy részvényeiket, a még nem esedékes szelvényekkel együtt, Bécsben az Angol-osztrák bank lezármított osztályánál (I., Strauchgasse Nr. 1.), Londonban az Angol-osztrák banknál, Budapeston, Brün-nen, Prágában és Triestben az Angol-osztrák bank fiókjainál **bezárólag f. évi márczius 15-ig** letétbe helyezték. 7112
Az alapszabályok 27-ik szakasza szerint meghatalmazás csak szavazatra jogosult részvényeseknek adható.
Bécsben, 1897. évi márczius hó 4-én. **A vezértanács.**
(Utánnymot nem díjaztatik.)

Bilz természeti gyógyintézete
Sanatorium
Dresden-Badobenz, (Németország)
Két intézeti orvos. Őszi és téli gyógykezelésre különösen alkalmas. Egyike Németország legnagyobb és legszebb term. gyógy-intézetének. Kiváló gyógykezelések női betegségeknél, ideg-, gyomor-, tüdő-, bőr- és nemibajoknál. Asthma, rheuma, kövérég, vérszegénység stb.-nél. Leírás bérn. Intézetülajd.
F. E. Bilz, a „Naturheilkunde” pályakösz. munkaszer-zője. Legjobb betegkönyv. 300.000 péld. már eladva. Kéve 10 márk. Bilz kiad. Lipsee és minden könyvker. 6886

A t. cz. uraságoknak, szállítólajdonosoknak és magán-fogyasztóknak ajánlom
Valódi nürnbergi tormámat.
Ára: 5 kg.-os csomagoként, nagyság és erősség szerint 2-3 frt. Nagyobb vételnél nagybani (en gros) árák. A szétküldés a leggyorsabban és leglelkisimerebben utánvétellel vagy az összegnek előleges beküldése ellenében történik. 7105

HOLFELDER MIKSA
Bécs, IV., Naschmarkt.

LOHSE világhírű különlegességei
a bőr ápolására. 7067
EAU DE LYS DE LOHSE.
Hatvan év óta felülmulhatatlan mint legkifinomultabb bőrvíz a tökéletes ifjú üdőség megtartására, valamint a nyári szepől, napégetés, pirosság, száraz foltok és az arcz minden tisztáltságának biztos eltávolítására fehérben és rózsaszínben szűkeknek, sárgában barnáknak.
LOHSE illiomtej-szappan csodás illata, tisztasága és finomsága végett a legkifinomultabb tolette-szappan. drbja 60 kr., rózsaszín 1 frt.
Gyártmányainak világszertei márkáztatásuk mindig figyelni a csúgra:
GUSTAV LOHSE
45 Jägerstr. 48 Berlin, udvari illatszervezés.
Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszer-tárban és jobb illatszervezeteiben. 7067

II. SZÁM. 1897. BUDAPEST, MÁRCZIUS 14. 44. ÉVFOLYAM.

Külföldi előfizetőknek a postai postai meghatározott viteldj is csatolandó.
Külföldi előfizetőknek a postai postai meghatározott viteldj is csatolandó.
Külföldi előfizetőknek a postai postai meghatározott viteldj is csatolandó.

BRASSAI SÁMUEL

TANÁRSÁGÁNAK HATVANADIK ÉVFORDULÓJÁN.

BRASSAI SÁMUEL, a legtöbb oldalú és legöregebb — már 97-ik életévében levő — magyar tudós, a folyó márczius hó első napjaiban élte meg a 60-ik évfordulóját annak, hogy tanári székre lépett. Mint a nagy érdemű s hazánk határain túl is nagy nevű tudós tisztelői fölhasználjuk ez alkalmat, hogy megemlékezzünk Brassairól, mint tanárról.

Brassai, mint általában mindenben, tanári pályafutásában is kivételes ember volt. Nyilvános iskolában mint tanár 37 éves korában kezdett működni. Azt megelőzőleg 18 éves kora óta egyes családoknál volt nevelő.

Brassait ifjúkori nevelése és vele született hajlamai kiválóan a tanítói pályára buzdították. Atyja, ki először tanító volt, majd (40 éves korában) pap lett, hozzá szoktatta fiát, hogy önmagának legyen tanító mestere. A nyelveket, a számtant és minden más tárgyat kezébe adott az irni, olvasni már jól tudó 8-10 éves fiúnak és csak akkor ment segítségére, a mikor látta, hogy magától teljességgel nem tud boldogulni; de ilyenkor sem tett többet az útbaigazításnál. Így az ifjú Brassai maga képezte és nevelte magát, s már gyermek korában letette alapját annak a módszernek, melylyel a magyar tanítói karnak ma és még ezutánra is oktatója lett.

Brassai a gróf Bethlen-családnál, hol nevelő volt, mint szintén édes atyjánál, a ki kora legtanultabb papjai közé tartozott, bőven megkapta a tanulás eszközeit, melyeket a saját költségéből is szaporított, mert a könyvszerzés mindenkor valóságos szenvedélye volt. Így ellátva, olyan tudományos készültséghez jutott, hogy a «Nemzeti Társalkodó» című lapban közölt tanulmányai már korán hírt szereztek nevének. Ennek köszönhetette, hogy a kolozsvári főurak köre, mely ott «Vasárnapi Ujság» czímmel népies lapot alapított, 1834-ben Brassait választotta szerkesztővé.

Brassai, mint szerkesztő, Kolozsvárott telepedett meg. Ez idő tájban az ottani unitárius főiskola egy pár jeles tanárát elveszítvén, főleg a világi intézők Brassaira gondoltak a megüresedett tanári székek betöltésénél. Az ósdiak féltek az akkor feltűnően világias öltözetű, nagy szakállú embertől; de a Brassai pártya fényesen győzött és 1837 február 12-én megválasztották Brassait a történelem és földrajz tanárának.

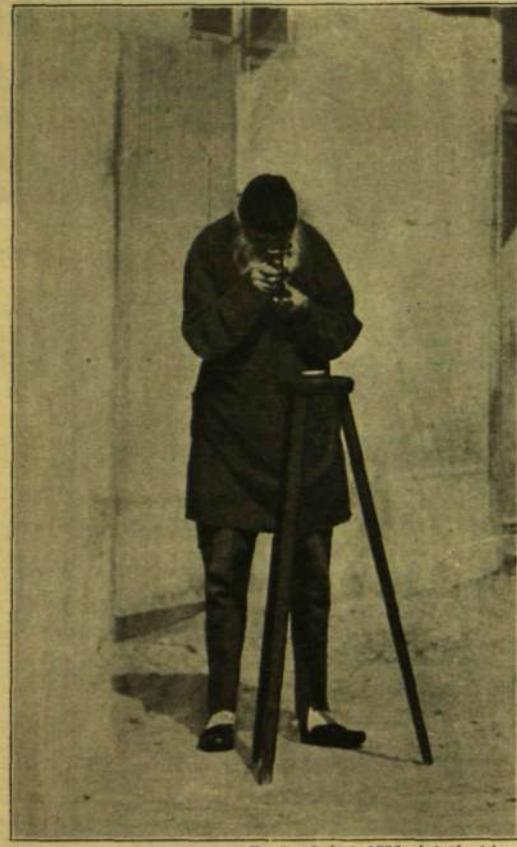
Ezt a szerencsés lépést a reformoknak mesz-sze kiható láncozolata követte. Az egyházi hatóság elhatározta, hogy az új tanárt nyilvánosan be fogja iktatni hivatalába és pedig magyar nyelven. 1837 márczius 2-án ment végbe a beiktatás ünnepélye, melyen a főúri társaságból is számosan megjelentek nők és férfiak vegyesen. Brassai a történelem szelleméről tartott székfoglalójával meglepte hallgatóit, majd pedig tanításával teljesen magával ragadta tanítványait, a kik Brassait már is annyira szerették és tisztelték, hogy a beiktatás estéjén fátylós énekekkel lepték meg lakását. Az ifjúság énekelte, a szónok elmondotta beszédét, de Brassai nem mutatkozott sehol, sőt gyertyáját is eloltotta. Midőn végül megúnta a sok éljent, kilépett ajtaján és választat e két szóban adta meg: «jól éljenek!»

Dankó Sándor fényképe után. BRASSAI SÁMUEL.

A történelem tanítását csak egy évig folytatta, mert a számtan tanári széke megüresedvén, Brassai a szám- és természettan tanárává neveztetett ki. Két ízben két-két évig vitte az igazgatói tisztet, s azonkívül volt tanvezető (paedagarcha) is. Működését nyomon kísérte a haladás. Egy-két év alatt az egész főiskola arculatja és iránya is megváltozott. Az elavult ósdi rendszert kiküszöbölt; a latin nyelv helyébe tannyelvül a magyart alkalmazta; a fegyelem durva eszközeit száműzte s a szivre és észre ható bánással iparkodott tanítványait szorgalomra és engedelmességre szoktatni. Ebbeli üdvös működését kívülről elősegítette Bölöni Farkas Sándor, az amerikai utazó, Augustinovits Pál gondnok, belülről Kriza János és Aranyos-Rákosi Székely Sándor. Ennek az új szellemnek első szüleménye az ifjúság szerkesztette «Remény» című zsebkönyv lett, mely több sikerült dolgozatával akkor az irodalomban is figyelmet keltett.

Brassai az intézetnek nemcsak újjáteremtője, hanem gyámoltója is lett. Szomorúan tapasztalta, hogy sem természetani, sem vegytani szertár nincsen, s így kísérletezések nem végezhetők; de még szomorúbban győződött meg arról, hogy az intézetet

BRASSAI LAKÁSA UDVARÁN A NAP ÁLLÁSÁT VIZSGÁLJA.

főntartó egyház pénztára üres. Ezért ő saját erszényével tette lehetővé, hogy az intézet a szükséges eszközöket megszerezhesse. Brassai önként vállalkozott arra, hogy az orgonázást tanítani fogja; minthogy pedig az egyháznak orgonája nem volt, nemcsak orgonát, hanem sok másnemű hangszereket is szerzett. Megtudta, hogy az iskola sütőháza leromlott; azt saját költségén újra építtette. Értesült, hogy a tanítók nagyon csekély fizetést kapnak; egyik jeles tanító fizetését a sajátjából 50 forinttal pótolta. Hogy az egyház más szükségéin segítsen, a kolozsvári gazdag urak között öt évre évi 260 forint segélyt biztosított; ő maga pedig a saját költségéből különböző ezimeken ezer forintnál többet fordított iskolai célokra. Nemes munkáját azzal szándékozott betetőzni, hogy a főiskola részére egy nyomdát is vásárol; de ebben a tervében megátolta a szabadságharc leveretése.

Brassai 1849 őszén kénytelen volt elmene-külni Kolozsvárról, mert a lapjában megjelent cikkek és némely roszra magyarázott szavai miatt rebellis hírébe került. Lakását Pestre tette át, hol kineveztetett a Ludoviceum tanárává. Ezt a hivatalt csak névleg viselte, mivel az akkori zavarok és a szabadságharc leveretése miatt az intézet nem kezdhette meg működését.

Mind a mellett is Brassai tanári működésének második korszaka Budapestre esik. Ott a Szőnyi-, később Gönczi-féle magánintézetnek lett tanára, mely minőségben 1857-ig maradt. Ezen idő alatt az irodalomban rendkívüli munkásságot fejtett ki. Főleg kritikai cikkeiről lett nevezetes.

Brassait az unitárius egyház 1857-ben visszahívta Kolozsvárra a főiskolához, hol 1862-ig működött. E közben egy évig a teológián tanított héber nyelvet is.

1862-ben az újonnan alakult Erdélyi Múzeumhoz meghívott igazgatónak. Tíz év alatt a múzeumot, annak gyűjteményeit, főleg a növénytanít kiváló szakértelemmel rendezte és maga is gazdagította, s ezzel az 1872-ben felállított tudomány-egyetem kezébe oly eszközöket adott, amelyek ma is főtényezőik az illető szakmákban. Az új egyetemhez Brassai is kineveztetett tanárnak a mennyiség-tanászok. Ez volt tanári működésének harmadik korszaka. Az egyetemen is az a páratlan siker kísérte működését, mint az alsóbb intézetekben. Brassai a legfelsőbb rendű dolgokat is népszerűsíteni tudta; mindig és mindent a logikai ésszerűségre alapított. Főpaedagógiai elve volt: mindig az ismertről menni az ismeretlenre. Tanítványait páratlan türelemmel oktatta, s ennek lehet köszönni, hogy keze alól a legalaposabb tudomány tanférjak kerültek ki, a kik ma az or-

szág egyetemén és különböző más iskolában terjesztik tovább a mester tudományát és szellemét. A ki Brassaival egy év alatt nem jött bele a mathesis titkaiba, az nem számíthatott sikerre ezen a téren. De épen oly fényes sikerrel tanította a nyelveket is, bár többnyire csak szivességéből. Rengeteg nyelvismeretét a legnagyobb készséggel tárta föl a tanúlni vágyó ifjúság előtt, melynek útbaigazításért való kérését soha sem utasította vissza. 1888-ban, vagyis 88 éves korában az akkori közoktatásügyi miniszter a lehető legnagyobb előzékenységgel nyugalmába lépést ajánlott Brassainak, de Brassai ekkor sem nagy örömmel hagyta el a tanítói pályát. Nem is hagyta el, mert a mai nap is készséggel tanít, sőt örül, ha valaki hozzá folyamodik. Az egyetemi tanárral órákig elvitatkozik, a 7—8 éves kis leánykát, ki udvaráról rendszeren benéz hozzá, ellátja foglalkozással és tanítja, ha alkalma nyílik rá. Az ország számos lapjában, főleg a tanügyiekben gyakran felszólal, midőn hibát helyreigazítani, vagy oktatni kíván.

A tankönyv-irodalomban többet és jobbat kevés magyar író teremtett Brassainál. A fűvészet elveinek vázlatát megírta, mint még nevelő; továbbá készített rajzmintákat és számtant a népiskoláknak, algebrát a középiskoláknak, Euklides tanainak elemeit a főiskoláknak. A bölcséleti tárgyak közül irt logikát és lélektant; nyelvészeti könyvei: a »Magyar mondat« című akadémiai székfoglalója, német és francia nyelvtanok, s a latin igeragozás. Hogy rendszere mily egyszerű, logikus, világos és lebilincselő, azt könyvei teljesen igazolják.

Az az áldozatra kész szellem, melylyel tanársága első éveiben az unitárius főiskola szegénységén óhajtott könnyíteni, később minden lehetőre kiterjedt és a mai napig megmaradt benne. Akkor egy közintézetet, azután egyéneket tartott gondjában. Egy pár érzékeny szó teljesen elég arra, hogy Brassai magára vállalja egy-egy ifjú nevelése költségét. Egyszer egy szegény székely fiú rajzai kerültek Brassai kezébe. Tudakozódni kezdett a fiú felől s mikor megtudta, hogy szegénysége miatt nem tud tanulni a gimnáziumban, mert, hogy megelhessen, szabad idejét másolással kénytelen tölteni: a fiút magához hívatta és megígérte, hogy a minta-rajziskolában segíteni fogja havi 30 forinttal. Ezt a segélyt három év alatt minden hónapban hűségeen megküldötte, és czélt is ért az ifjúval. Zongorára, festészetre, tanítói pályára nagyon sokakat segített hasonló úton, és mindig a nélkül, hogy kérdezte volna az illetőnek vallását, vagy nemzetiségét.

Nemes, áldásos és önzetlen volt minden cselekedete. A mit a tudomány és ismeret terjesztése érdekében tett, annak ezek a sorok csupán halvány visszfényt adhatják már csak azért is, mivel Brassai soha sem irta fel, hogy mit adott ki másoknak és nem dicsekedett azzal, a mit másoktól tett. Hogy azonban jótékony-sága nem mindig jó helyre juttatta a jeles emberbarát áldozatait, sőt hogy egyszer-mászor hálátlanságot is volt kénytelen tapasztalni, azt az emberi természet könnyen megmagyarázza. De őt az ilyen esetek nem keserítették el. Úgy volt ő, mint a gazda, a ki vetéskor előre kézen van, hogy a búza között konkoly is fog teremni, de azért a konkoly miatt el nem hanyagolja a búzát. Egyesekben talált örömet nem engedte elrontatni mások gyarlósága által.

Brassai 60 éve tanít, mint tanár, és 70 éve működik mint író, s olyan üdvös hatással, hogy az egész haza, az egész magyar nemzet háláját s tiszteletét megérdemli. Örömmel üdvözljük

BRASSAI LAKÁSA UDVARÁN A NAP ÁLLÁSÁT VIZSGÁLJA.

életének egyik nevezetes évfordulóján és szívből kívánjuk, hogy testi egészsége és lelkenek állandó ébersége még igen sokáig örvendeztesse bel- és külföldi számtalan tisztelőit.

Boros György.

BRASSAI SÁMUEL OTTHON.

Nemcsak esodáltra ragad, hanem a gondviselés iránti halára is indít bennünket, hogy van olyan tudós honfitársunk, a ki a magyar nemzet ezer esztendeje tízedrésének élő tanúja volt. Brassai Sámuel ez, a ki nemcsak ritka hosszú életkorával, hanem rendkívül nagy és üdvös munkásságával is érdemet szerzett minden tiszteletre, s példát adott és ad még folyvást mindnyájunknak, hogy hogyan lehet és kell az életet bölcsen fölhasználni s értékesíteni úgy magunkra, mint a társadalomra és a hazára nézve.

Brassai Sámuelnek úgy személt, mint páratlan sokoldalú működését mindenki ismeri. Oly régi az ő nyilvános szereplése, hogy más ember élni is alig érkezik oly hosszú ideig, a mióta ő törhetetlen erejét, lankadatlan tevékenységét és roppant tudományát a művelődés, a nemzeti és emberi haladás előmozdítására szenteli. Magánéletét azonban inkább csak azok ismerik, a kik közt állandóan tartózkodik, vagy a kik bizalmasabb ismeretségével dicsekedhetnek. Így bizonyára érdekelni fogja a művelt magyar közönséget, ha tisztelt agg jelesünk életéből egyet-mást elbeszélünk s őt magát szerény otthonával együtt képeken is bemutatjuk, olyan képeken, a melyek nem megrendelésre, hanem a kedves öreg urat mintegy meglapva, pillanatnyi fényképi fölvételek után készültek Kolozsvárt, az ő állandó lakóhelyén.

A lakása, melynek a képen ablakai és ajtaja láthatók, egy régi rozszant épület a Külmonostor-utcában. Brassainak jó barátai már többször ajánlották alkalmasabb lakohelyet; de ő egyvel sem kívánta föleserélni mostani lakását, mert úgy látszik, azokban nem találta volna meg ennek a jó tulajdonságait. Ennek a lakásnak egyik nagy becsé előtte, hogy már nagyon megszokta. Tudom, tiltakozni fog ez ellen az állításom ellen, mert nem ismeri el, hogy neki szokásai volnának; de az én gyarlóságom némely

dolgokat csak ezzel a szóval tud megmagyarázni.

Kétségtelen, hogy a Brassai lakásának vannak egyéb érdemei is. Egyik az, hogy jó világos. A délelőtti nap pompás fényvel árasztja el szobáinak legbelsőbb részét is. Ablakáiban a virágok télen-nyáron kedvesen díszelnek. Az egykor buzgó fűvészek most ez a növénykertje.

De ennél is több az, hogy a lakásból minden lépcső nélkül lehet kimenni az udvarra a három lábú asztalkával és a kenesős tányérral, meg a géppel, hogy ott figyelgesse a nap állását, és a szerint biztosan megigazíthassa az órákat.

A képvén látható jelenet épen a nap állásának megfigyelése közben tünteti föl 1896. évi május 20-áról. Ez nem közönséges esemény volt, mert az öreg úr az előző évi augusztus óta tartó eszűs bántalmi miatt ekkor tudott először kijönni a szobájából. *Gazdasszonya* bizonyos gyönyörűséggel szemléli az ajtóból, hogy az agg tudós az ő gondos ápolása következtében ismét hozzá foghatott legkedvesebb időöltéséhez. Az oldalt látszó magas férfi az öreg úr tudtán kívül azért közeleg, hogy ha véletlenül segítségre lenne szükség, azonnal ajánlkozhassék neki.

Brassai, mielőtt pontosan megmérte a nap állását és megjegyezte a mintául elővett órát, azonnal bemegy dolgozó szobájába s ott álló asztala mellett körülbelül egy negyedóra alatt elvégzi a számítását.

Ha az idő kedvező, nagyobb bizonyosság okáért másodszer is ismétli a megfigyelést, mert nemcsak azt akarja, hogy az órai pontos járjanak, hanem gondoskodik a másokérül is. Látogatóitól rendszeren megtudakozza, hány az óra, hogy megtudhassa, jól járatják-e a városi toronyórákat. Brassai már számtalanszor felszólalt a helybeli újságokban a toronyórák kezelése ellen, s az egyetemi esilagvizsgáló-torony felügyelője már sokszor magára vonta haragját, hogy nem pontosan járatta az egyetemi órát.

A Brassai lakása egyszerű, de felette érdekes. Dolgozó szobájában egyetlen fényűzési bútort, — ha már ennek mondható, — egy kanapét, melyet azonban csak akkor szokott használni, ha roszul érzi magát. A kanapén, a székeken, meg az asztalon levő párnák, terítők mind a legszebb kézi munkák nem kevésbé szép nőktől, a kik versenyezve kedveskednek az öreg úrnak.

A dolgozó helyén egy négyévtől hiányzik az egyik rendes bútort, az az értékes zongora, a melyen régebben maga is játszott, de annál gyarebben játszottak főleg házi koncertjein zenés barátai. Rendszeren minden héten volt nála egyszer »muzsika«, a hogy mondani szokta. Kolozsvári legjobb zenés barátai alakítottak egy kis zenekart, s Brassai kora delutántól késő estig élvezettel hallgatta s gyakran becses megjegyzéseket tett előadásukra. Ez a zongora egy idő óta dr. Brandt egyetemi tanárnál van, s a koncerteket is ott tartják; de most már jóval ritkábban, mivel Brassai gyöngékedés miatt ritkán mozdul ki hazulról. No, meg azért sem nagyon vágyik most a »muzsikára«, mivel egy kissé megnehezült a hallása.

Brassai szobájába a múlt évben került be egy új szék, melyet barátai tanácsára akkor készített, mikor eszűs bántalmi miatt nehezen tudott leülni. A szék 40 centiméter magas, hogy minden nehézség nélkül fölkelhessen róla. Közlebbi időben sokat használta e széket, mert sokat szenvedett, de bámulatos lelki erejével győzedelmeskedett a testi gyöngédségeken. Az ágyát lehetőleg minden nap elhagyta, mert így legalább kedvelt fölőraitait és lapjait elolvashatta. A »Nineteenth Century«, »Revue des deux Mondes«, »Contemporary Review«, »Atheism«, »New World« angol és a francia folyóiratok a rendes olvasmányai; a »Fliegende Blätter«-rel mulat az 50-es évek óta. Magyar napilapja csak az »Ellenzék«, melyet mint dolgozó társ, tiszteletből kap. Különböző politikai pártköz nem kíván tartozni. Előtte nem tesz különbséget a pártállás. Ha valahol olyan dolgot lát, a melyben jó tanácsot adhat, minden habozás nélkül megírja, s bármelyik lap örömet vesz. Az »Unitárius Közlöny« című folyóiratnak ma is társszerkesztője.

Rendkívül tanulságos az öreg úr olvasási módja. Nemcsak azt olvassa el, a mit kedvel, hanem azt is, a mit barátai kedvelnek, s ha ide-

gen lapokban valami olyat talál, a mi a közönséget érdekelheti, lefordítja s beküldi hol nevezhetővel, hol W-vel ellátva, hol minden jegy nélkül. Barátai, s főleg azok a tanárok, a kik tanácsért fordulnak hozzá, gyakran részeseülnek abban a szerencsében, hogy az öreg úr meghozhatja nekik a legújabb szakkönyvet az a kikötéssel, hogy elolvassák az »unitárius főiskolai könyvtára«-nak adják be. Nagy becsű könyvtárát is ennek a főiskolának adta, melyben egykor tanult s később (1837—1848 és 1859-ben) tanított.

A dolgozó-szoba falai jelesek képeivel vannak beagatva. Ezeknek némelyike a művészi értéknek köszöni a szerencsét, de némelyik azoknak a műve, a kiket rajzra és festészetre tanított.

Olvasó asztalán szokott állani rendszeren egy körülramozott fehér porcellán tábla, melyre jegyzeteit írja s dolgozatait fogalmazza.

Kézi könyvtára hálósobájában egy falat foglal el; de ebben egy néhány classicuson kívül főleg csak szótárak és bibliák vannak. Mindenik könyvének oly jól tudja a helyét, hogy nemcsak a polcot, hanem azt is megmondja, hogy a polcon körülbelül hányadik az a könyv, a melyből valakinek valamit mutatni akar.

Mintegy 4—5 esztendő óta legszívesebben beszél philozófiájáról, melyet »Igazi positiv philosophia« czim alatt a m. t. Akadémia a múlt évben adott ki. Meglepő, sőt csodás alkotása ez egy kilenczvenhet éves elmének!

Még az *életmódjáról* is megemlítek pár vonást.

Ebédül a hálósobát használja. Rendszeren csak kétszer étkezik napjában: reggel és este. A reggeli tea, csokoládé, vagy kávé. Leggyarebben tea, melyet maga készít. A mellett van tojás, sült szalonna, sonka, tea-sütemény, vagy más ezekhez hasonló. Délben legfőleg egy pohár szilviumot iszik. Este van az ebéd, a mi rendszeren leves, vastag étel és sült, s ráadásul két pohár jó asztali bor. Mindenik étkezés után el szokott színi egy csibukot, a miben nagy nála a választék (24 darab).

Brassai minden dologban szereti a választékosságot. Teát Angliából, kávét Triesztből, pástétomot Strassburgból, szilviumot Székelyföldről, mézet Borszékéről rendel. Süteményekkel rendszeren nő tisztelői kedveskednek neki; így a szekrényében mindig van fölöslege, a minek jó hasznát veszi, főleg ha kis gyermekek látogatják meg. Pedig ilyen vendégeket is kap néha-néha, s ezekkel épen oly kedvesen elgyűgyög, mint a mily kedvvel beszélget felnőt emberekkel.

Brassai azt tartja, hogy az egészséget is lehet rontani is, épitni is. Ő gondosan megtanúlja azokat a leczkéket, melyeket saját tapasztalata tanít, de most már hallgat orvosi tanácsra is. Minden napra kiszab magának 5—6000 lépést, s azt hűségeen járja napközben, vagy kint, vagy a szobájában.

Hetenként kétszer, vagy háromszor barátainál szokott ebédelni. Leggyarebben elmegy a Brandt, Farkas Lajos és Boros György tanárok házához s esti hat órától tizig pontosan elidőzik a családdal; de ekkor szép csendesen fölkeredek és haza megy. Mindenik ilyen házhoz, tudja, hány lépéssel jut el s ezt az 5—6 ezerbe beszámítja. Ez a rendes életmód bizonynyal nagyon tényszerű volt abban, hogy Brassai kilenczvenhat évet nemcsak jó erőben, hanem munkakedvvel, ép elmével, s meglepő lelki fogékony-sággal tölthetett el.

Bécsben ezélt mintegy tizennyolcz évvel egy híres orvos megvizsgálta a egész szervezetét teljesen épség és erőnek találta. Ez az épség és erő azóta állandóan tart, a mit jelesen bizonyít az, hogy hónapokig tartó betegsége után is hamar felépült s Kolozsvárról egy huzamban Tordára köcsikázott, hol második otthona van Csegezi Mihály táblabíró házában. A táblabíró, Albert Ilka asszony, Brassainak legközelebbi rokona. A nyár egy részét itt tölti rendszeres foglalkozásaival mindaddig, amíg eszében nem jut, hogy távolabbi ismerőseit meglátogassa. Mert ha a mehetétség eszébe jut, nagy hamarosan eléveszi úti táskáját s legjobb barátai is csak az újságokból tudják meg, hogy Nagy-Enyedről Dévára, onnan Aradra, majd Szegedre, Budapestre, avagy Debreczenbe rándult. Utazó kedvét csak egy zavarja: a Kolozsvár és Gyéres közötti vasútvonal Virágosgyölgyi szakasza. Ezen Brassai soha végig nem megy, mivel a töltés

alja nagyon rosz, s gyakori esuszamlások történnek rajta. Lehet, hogy egy kis hely érdek is belejátszik ebbe a bizalmatlanságba, mivel Brassai e vonal építéskor a tordaiak pártján állott, s azt kívánta, hogy Tordát egyenesen kössék össze Kolozsvárral.

Mi inkább elfogadjuk az első esetet már csak azért is, mivel mi is féljük becses életét, a melyhez még számos éveket kívánunk.

Boros György.

MÁRCZIUSI SZÉP NAPOK.

Kikelet fuvalma lendül,
Rügyfakasztó nap ragyog ...
Köszöntelek a lelkeimből,
Márcziusi szép napok!
— Epekedő vágygyal
Rég várok én rátok,
A téli borúra,
Enyészetre, búra
Ti a virulásnak,
A feltámadásnak
Derűjét hozzatok!

Volt idő, volt ... nem oly régen,
— Rá gondolni is nehéz! —
Téli ború ült e népen,
Téli fásult dermedés ...
— Tisza, Duna partján
Sirt a magyar nóta, —
A multba sirt vissza:
Fényes napjaidba,
Régi szabadságunk,
Melyért úgy sovártunk
Hajh! századok óta ...

S márcziusnak langy szellője
Hogy a szivekbe csapott,
Nyílt a börtön és belőle
Kirágdáták a rabot.
— Bilincsek vasából
Kardot kovácsoltak,
S fiatalja, aggja
Gyözve ragyogtatta ...
Hejh, azok az idők
De szépek, de dicsők,
De csodások voltak!

Tisza-víz, Duna partja
Vértől ázott akkoron,
S a jó Isten úgy akarta:
Virág nyílt a vérvonamon ...
— Tisza-Duna mentén
Vigan zeng a dal ma,
Edes dallamában
Az zeng büszkén, bátran:
Erejtő e népek
Pusztulásnak, vésznek
Megtörök hatalma!

Lampérth Géza.

KIRÁNDULÁS A HOLDRA.

A természettudományok századának szereti nevezetn magát korunk. Vitakozni lehet ugyan, vajon elvi fontosságú természettudományi fölfedezések föltétlenül fölülmúlják-e azokat, melyeket az elmúlt századok magasröptű szellemei tettek, de annyi minden kétségen kívül igaz, hogy iparunk és most már nélkülözhetetlen kényelmünk majdnem kizárólagosan a természeti tudományok sűrű alkalmazásának köszönhető. De hogy a század büszke elnevezése teljesen érdemelt legyen, még más, eddig csak részben teljesített kötelességet kell még lerónia, tudományunkkal meg kell ismertetni az emberiségnek kivétel nélkül minden rétegét. Nem elég, hogy csak a kiválasztott őrre tudományát, át kell adni a népeknek is: a megtalált igazság tisztá örömeiben osztozkodhatik a leggyeszterűbb lelkületű ember is s gyönyörző joga van.

Hogy e téren a jóakarát nem hiányzott s épen korunkban nagy dolgok történtek, bizonyítja azt a legjelesebbeknek egész névsora, kik a szó legszorosabb értelmében komoly tudósok lévén, ép legjobban értékelt tudományuk népszerűsítéséhez, legérthetőbben tudtak beszélni a nép

nyelvén is. De ez még mindig nem minden: a mit ők mondanak és írnak, nem hat az el mindenüvé, talán éppen oda nem, hol a tudományok bár elemi megismertetése is a legaldásosabb lehetne. A különböző természettudományi népszerű társaságok nemesítő befolyása sem érvényesülhet föltétlenül, mert a társadalom természetszerű kiválasztó rendszere mellett képzelhetetlen, hogy egymástól nagyon is elütő előtanulmányokkal bíró elemeket tőrjön meg egymás mellett egy és ugyanazon egyesület kebelében.

A nemes törekvés azonban itt is megengedte találni valahára a helyes eszközt, s a legmerészebb újítások közé, melyekkel a berlini Urania társaság fellépett, hogy czélját, a természetmegismeréssel járó kedvtelés és öröm keltését és terjesztését elérje, mindenestre az tartozik, hogy népszerű csillagvizsgáló, népszerű tudományos laboratorium berendezésén és kellően megválasztott színvonalú előadások tartásán kívül a tudományt a szó teljes értelmében a színpadra is vitte s így mindenki számára hozzáférhetővé tette. A legnagyobb igényeket is kielégítő színpadján állandóan tudományos tartalmú darabokat adnak, mint azt a legegyszerűbb szemléltető és formája miatt legmegkapóbb eszközt, melylyel a közönség minden rétegében a tudomány iránti kedvet kelthetni, mely jóformán semmi előismeretet sem tételez fel, a legyszerűbb kedélyre is ösztönző befolyással bír s különösen a serdülő ifjúságra hat.

Nem is maradt el e törekvés áldásos hatása: a berlini közönség rendkívül hálás a neki nyújtott szellemi élvezetekért, és most már szívesen társalog az Urania estéiről is.

A színdarabok, bár számuk még kicsiny, valóban jól tagolt drámai alkotások, s a szemünk

NAPPÖLKELTE A HOLDON.

előtt végbemenő természeti folyamatokat igazán költői szöveg kíséri. Első kezdetben s különösen a berlini hivatalos tudományos felfogás nyomása alatt cselekvő személyek közrehatásától el kellett tekinteni, de a dramatizálásra való törekvés már ott is mutatkozik. Meg van különben e darabokban a dráma minden kelleke, csak hogy mindenütt szenvedélyeinkre, érzelmeinkre ható cselekvések helyett szigorúan tu-

dományos, de bárki által is könnyen érthető, értelmünkhöz szóló jelenetek játszódnak le. A diszletek mind természet-hűek, mert elsőrendű festő a helyszínén vette fel, a csillagászati tárgyak pedig távcsövi photographia és pontos mérés alapján készültek.

Az eddigi sorozat természetesen még nem nagyon terjedelmes, s ezért rövid keretben is könnyen ismertethető. Az egyik, még pedig legelső darabot, a «Kirándulást a Holdra» eziműt a budapesti általános polyklinikai egyesület kórháza javára adták elő nálunk, a magyar kir. operaházban folyó hó 8-án diszes közönség előtt.

Az «Ösvilág története» című darabban özönvíz előtti tájakat barangolunk be. A sötét ősidők khaoszából, melynek fekete ege még a Napot sem ismeri, melyben rengő mennydörgés, sűrű vulkános kitörés és földrengés, a tűz és víz mindenütt és mindig megmegújuló elkeseredett harca megreszketteti a nézőt, mind kedvesebb, fénytelibb korszakokba emelkedünk, míg végre a földközi tenger partjain a leáldozó Nap sugarai által festőien megvilágított tájképekben gyönyörködhetünk.

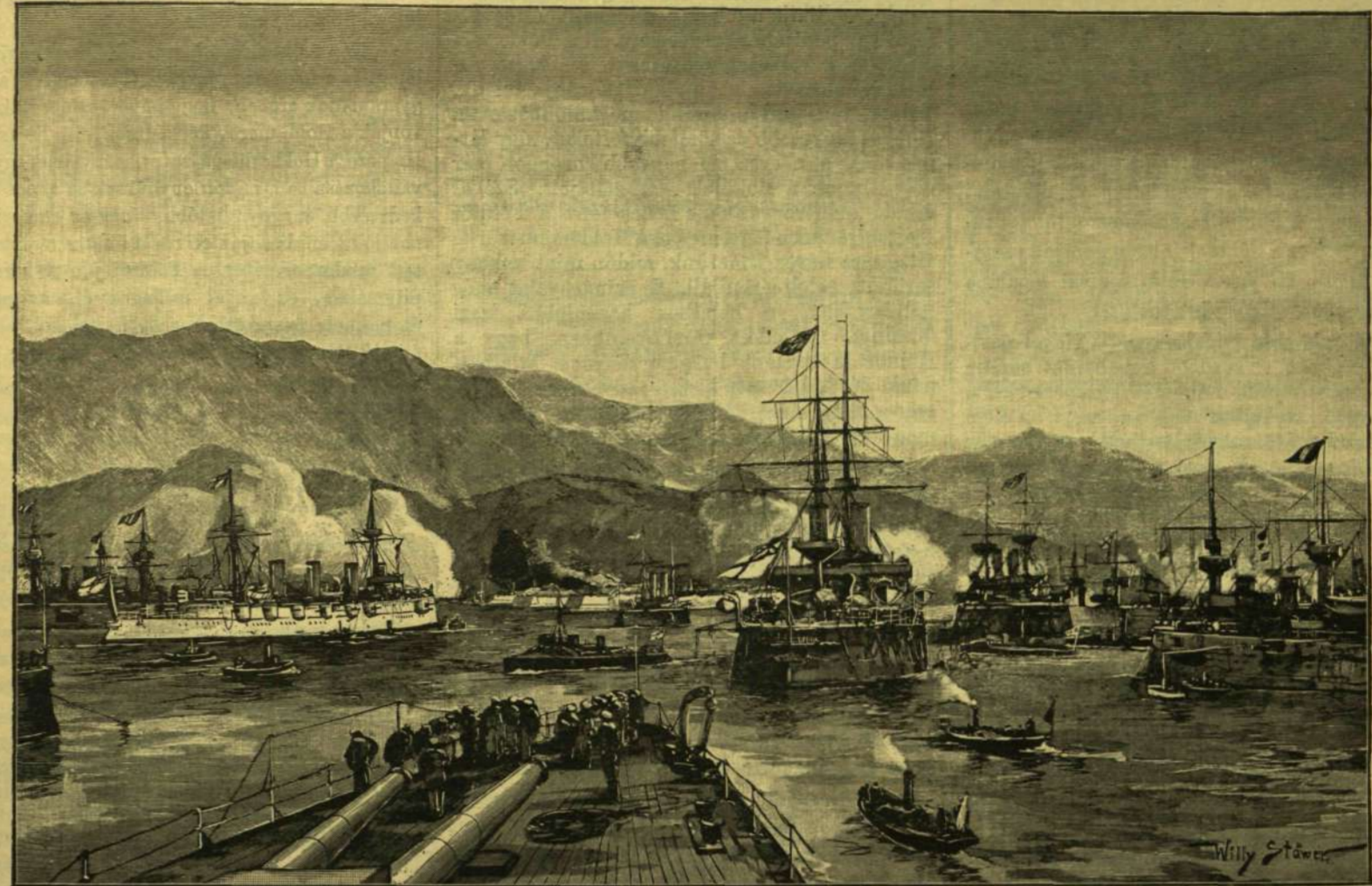
«A víznek művei» főleg légkörünk meteorológiai folyamatait festi le, a ködök képződését, esőt és a zivatart. A legremekebb optikai jelenségeken, szivárványon, melléknapokon, nap- és alkonyipiron át vezet bennünket az örök jég tájára, melyen pompás sarkifény lövelő sugarait figyeljük.

«A Nap gyermekei» látogatás bolygócsaládunkban. A Nap felületén végbemenő jelenségek, protuberantiák, izzó gázkévek hatalmas kitörései szemléltethetők. Közelről vizsgálhatjuk a Mars szomszédos világ talányos felületi alakulásait és gyönyörködünk Jupiter s különösen a gyűrűs Saturnus világában.

NAPFOGYATKOZÁS A HOLDON. — A budapesti operaházban márczius 8-án tartott előadásból.

Kranz V. rajzai után.

Olaszország,

Németország,

Anglia,

Oroszország, Franciaország, Ausztria-Magyarország hajói.

AZ EURÓPAI NAGYHATALMAK HAJÓRAJA KANEA ELŐTT.

«A Föld színe» a felületalkító erőket legjellemzőbb tájaiban mutatja be. Ugy a mélységben honoló tűz, mint a tenger felé siető vizezepp munkája eleven diszletekben tanulmányozható. A jelenetek a régi virágzó Pompeiben folynak le; átéljük a Kr. u. 79-iki rémes kitörést s a városnak most kiásott romjai között barangolva ismerkedünk meg a tűz hatalmával. A híres kék barlang Capri szigetén és különösen remek arco naturale-je az esősepp aknamunkáját bi-

zonyítja, míg a Riviera partjai a tengerhullám erejéről szólnak. Ha áteszszük a szín helyét az újvilágba, a Yellowstone-parkban ismét a vulkános és meteoros folyamatok nagyszerűsége tárul elénk és a Colorado river sötét szűk völgyeiben a víznek sziklát vágó lankadatlan tevékenységét csodálhatjuk.

Az «Amerikai út 1492-ben és 1892-ben» tárgyát már pusztán czíme ismerteti. A «Gotthard-alagút» átvezet szebbnél szebb képekkel az egész

Svájcra át és tudományos mozzanata különösen a fúrás munkálatok s a megelőző szükséges geometriai felvételek bemutatásában van.

Az Urania legújabb darabja, meg csak múlt hó 23-án került először színre, az éjszaki sarkért vitt harcot tárgyalja, s a német, osztrák-magyar s a Nansen-féle sarki utazásból mutat be sikerült jeleneteket. A diszleteket maga Payer vizsgálta fölül. Különös tudományos érdeket kölesőző a darabnak, hogy az összes a sarki év lefo-

KANEA KIKÖTŐJE.

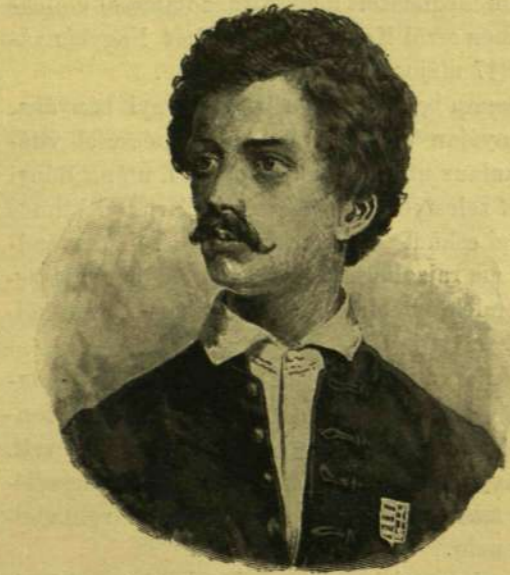

néhány szóval fölelevenítjük olvasóink emlékezetében legalább az események kezdetét, a melyre képeink vonatkoznak.

Az «Ellenzéki kör», a mely kiváló költők, államférfiak és művészek klubja volt eleinte, de később a demokrata eszmék terjedésével mind több tagot fogadott magába az értelmesebb polgárok sorai közül is, 1848 márczius 9-ikére nagy lakomát volt rendezendő az Európászerte győzelmet aratott politikai elvek ünneplésére. A pesti ifjúság hasonló okból tíz nappal később szintén ünnepélyt akart rendezni. Az «Ellenzéki kör»-nek egy bizottsága azonban a tizenkét pontban összeállított nemzeti követelésekkel fölkereste az ifjúságot, hogy a márczius 14-ikére kitűzött közgyűlésre meghívja, a hol a Metternich rendszere ellen erős tiltakozásra készültek. Az ifjúság meg is jelent a közgyűlésen Vasvári Pál és Vidacs vezetésével s kijelenté, hogy örömmel elfogadja a nemzeti kívánalmakat, a me-

JÓKAI MÓR.

PETŐFI SÁNDOR.

A MÁRCZIUSI IFJUSÁG VEZÉREI.

1848-iki arcképek után.

VASVÁRI PÁL.

AZ EGYKORI PILVAX-KÁVÉHÁZ BUDAPESTEN.

Háry Gyula rajza.

lyeket azonnal az országgyűlés elé szándékoztak juttatni. Mások (Klauzál Gábor és Nyáry Pál) azonban úgy vélekedtek, hogy előbb Bathányi Lajos gróftól, mint a felső táblán az országgyűlési ellenzék vezérének, kérjék föl az ellenzéki szellemű férfiak összehívására, a hol a tizenkét pont külön tárgyalassék.

Petőfi, mint naplójában írja, nem volt jelen az «Ellenzéki kör» gyűlésén. Jókai mondotta el neki annak eredményét «nagy keserűséggel és teljes levertséggel». Petőfi nem csüggedt. Érezte, hogy régi álmái most teljesedő félben vannak. Még akkor este elment Jókai-val együtt az akkori Uri-utczában (most Koronaherceg-utca) levő Pilvax-kávéháza, a hol az «Ellenzéki kör» határozatait bírálták fiatal tüzzel s erős hazafi lelkesedéssel. Itt hallották meg, hogy Metternich már az előtt való nap megbukott, s vele együtt rendszere is rombadőlt. E hír villámerővel hatott Petőfi-re és társaira. A többször említett tizenkét pont föl-

az éjjel irandó költeményt elszavalja, Jókai pedig a tizenkét pontot olvassa fel.

Petőfi ezeket írja márcz. 14-ikéről naplójába: «Az éj nagy részét ébren töltöttem feleségemmel együtt... Azon tanácskoztunk, mit kell tenni; mert az határozottan állt előttünk, hogy tenni kell és mindjárt másnap... Hátha holnapután már késő lesz! Logikailag a forradalom legelső lépése és egyszersmind fő kötelessége szabadra tenni a sajtót... Azt fogjuk tenni! a többit Istenre bízom s azokra, a kik rendelve vannak, hogy a kezdeteket folytassák; én csak arra vagyok hivatva, hogy az első lökést tegyem. Holnap ki kell vívunk a sajtószabadságot! és ha lövöldöznek? Isten neki! Ki várhat szebb halált? E gondolatokkal aludtam el.»

Minden úgy történt, mint tervezték, azzal a különbséggel, hogy a hatalom mintha megijedt volna a lelkes hangulat nyilvánulásától, egyetlen lépést sem tett, a melyvel az ifjúságot feltartóztatta volna.

Az idő hűvös, esős volt. Az előbbi estén ott levő ifjakból most csak kevesen voltak együtt, de ez nem csüggeszté a bátor kezdőket. «Szakadt az eső — írja Petőfi, — mikor az utcára léptünk s egész késő estig tartott; de a lelkesedés olyan, mint a görögtűz; a víz nem olthatja el.» Elindultak az egyetem felé, a hol az ifjak seregestül csatlakoztak Petőfihez s felharsant a *Talpra magyar, hí a haza!*

Ez volt a kezdet, a mely után Jókai olvasta fel a «Mit kíván a magyar nemzet» című kiáltványt, erre pedig a Petőfi költeményének cenzura nélkül való kinyomatása s Tancsics kiadására következett. A délután újra ismétlődő szónoklatokat ezren és ezren hallgatták lelkesedve és remélve s bizva az eddig kivívott sikereiben.

Ez a nap mintegy újjáalkotta a fővárost. A közhangulat emelkedettsége és öröme nyilatkozott mindenfelé. Az ifjú Pestet egyszerre az

DR. CSELKA NÁNDOR.

1834—1897.

A magyar katolikus főpapságnak egyik jeles tagja dőlt ki az élők sorából. Dr. Cselka Nándor czimzetes püspök, Budapest székes főváros érseki helytartója hűnyt el hosszas betegeskedés után 63-ik évében. Egyénileg is kiváló férfi volt, kiből a mély vallásosság tudományos készütséggel, a józan gondolkozású fő meleg szívről, az egyháza iránti hűség válogatás nélküli emberszeretettel párosult. De a közéletben is kiválóvá tette őt nevezetes állása; ugyanis hazánk fővárosában ő volt az első érseki helytartó, az ország primásának helyettese, mely előkelő állásban öt évig működött, miközben elég gyakran tanúsította, hogy igazán tud buzgólkodni a magyarság és a főváros érdekei mellett is.

E tekintetben följegyzésre érdemes, hogy mint budapesti esperes, ő rendszeresítette a magyar istenítiszteleteket a főváros templomaiban, melyekben az előtt legtöbbször csak német egyházi beszédek voltak hallhatóak, s hogy a fővárosi kórházakban ő honosította meg az apácza ápolónőket s ezzel a közegészségügynek s főleg a humanitásnak nagy szolgálatot tett.

Szép jellemvonás volt benne, hogy minden embert egyenlőnek tekintett; úrral, szegénnyel egyenlő előzékenységgel bánt; s hogy őszinte, szókimondó ember volt, de ezt mégis annyi gyöngédséggel gyakorolta, hogy soha senkit meg nem sértett, senkit ellenségévé nem tett.

A hazafias, buzgó s haláláig munkás főpap életéről, melyet márczius hó 8-án fejezett be, a következő főbb adatokat közöljük.

Cselka Nándor 1834 július 10-én született Hontmegyében, Vámos-Mikolán. Atyja Cselka Károly jegyző és kántortanító volt s ő vezette be fiát az ismeretek elemeibe. Később a rendkívül szorgalmas tanuló Selmeczbányára, a kegyes tanítórendiek gimnáziumába került s onnan középiskolai tanulmányainak befejezésére Esztergomba ment. Ott találta őt a szabadságharc szele s az akkor még alig 15 éves ifjú az első hirre beállt az ott állomásozó vadászszázalóba. Katonaélete azonban csak néhány napig tartott, mert az ezredes a gyöngye fiút jóakaró szavakkal visszaküldte az iskolába.

Cselka a gimnázium elvégzése után belépett az esztergomi fővárosi növendékpapok sorába s mint ilyen előbb Pozsonyba, később pedig a nagyszombati szemináriumba került.

Felsőbb theologiai tanulmányait a bécsi Pázmán-intézetben kezdte, de onnan az erősen magyar érzelmű Cselkát visszaküldték Budapestre. Áldozó pappá 1857 július 27-én szentelték fel s Hontmegyébe Varbóra neveztek ki káplánnak, fél év múlva pedig Buda-Ujlakra helyezték át. Ujlakról a Terézvárosba, majd 1864-ben a belvárosba s innen ismét a Terézvárosba került. 1869-től 1872-ig a «Religio» egyházi és irodalmi folyóiratot szerkesztette s az egyházi irodalom terén ezen kívül is buzgón működött.

Közül hűz év káplánkodás után 1877-ben ó-budai plebánossá választották meg. Ó-Budán való működését az ó-budai kápolna, a kalvária, a Mária- és a Damazus kápolna restaurálása, valamint az új-temető újjáalakítása hirdetik. 1878-ban fővárosi bizottsági taggá választották, 1882-ben a budapesti egyházkerület esperesévé lett s beiktatása napján, július 27-én tartotta ezüstmiséjét. 1886-ban súlyos betegség vette elő s csak két év múlva javult egészsége, a mikor lelkipáztorságának 30 éves jubileumát is megünnepezték. Ez évben ment Pozsonyba kánonoknak, a mi az ő hite szerint is egyértelmű volt a végleges nyugalommal. Kellellenül törődött bele, s még a vaskoronarend, a melylyel

kitüntették, sem vigasztalhatta a munkás papot. Időközben Esztergomban kanonoki állás üresedett s az új here megírás Cselkát ismét kihozta kényesernyugalmából, kinevezésén őt esztergomi kanonoknak, majd budapesti érseki helynöknek.

Ebben a díszes állásban érte czimzetes püspökké és a budapesti papnevelő intézetben rektorrá való kinevezetése is.

Sok nemű hivatalos elfoglaltsága mellett is élénk része vett a főváros közéletében.

Temetése nagy részvét mellett történt. A főváros külön díszhelyet adott örök nyugvó helyének a kerepesi-úti temetőben.

LEVELEK KELET-ÁZSIÁBÓL.

A kínai tengeren, 1897 január 13.

A múlt év utolsó napján este indultunk el Colombóból Penang felé. Penang szigetei ide 1300 mérföld.

Január 6-ikán éjszaka vetettünk horgonyt Penang előtt.

CSELKA NÁNDOR PÜSPÖK.

Penang külsőleg olyan, mint az utunkban eddig látott többi város. Tropicus növényzet, szép, széles utcák. A tisztaság azonban itt is csak az európai negyede szorítkozik. A benszülöttek nem dicsekedhetnek vele. A különbség csak annyi, hogy itt már nagyon sok kínai lakos van, részben gazdagok.

Itt a durva munkát általában kínai végzi. Ők a hajósok. Ők húzzák a gyalog-koesit, a legnagyobb melegben is, még pedig óraszámra ügetve.

A földmívelést is majd mind kínaiak végzik az ültetvényeken. Ezeket általában «kuli» néven nevezik. A világ legolcsóbb napszámosai. Napi bérük alig haladja meg a mi pénzünk szerint az egy hatost. Ezek fáradságából lesz gazdag az európai úg, mint a kínai ültetvényes és birtokos egyaránt.

Itt Penangban sok gazdag kínai lakik, gyönyörű palafák közé rejtett villákban. Vannak gazdag németek is. Némelyiknek villájára a neve is ki van írva.

Minél jobban megismerkedik az ember ezzel a szigetengerrel s Indiával, annál nagyobbak tűnik fel az úr, a mi az európai a Keleten lakó népfajoktól elválasztja. Messze van még az az idő, míg társadalmilag egygő olvadnának; talán soha sem is fog bekövetkezni. Az angol ugyan minden gyarmatjában behozta a törvényelőtti egyenlőséget; de társadalmi eredménye még sehol sincs. Hindu és pázri minden állást, rangot és hivatalot visel; de európai még soha velők házassági frigyre nem lépett. Egy-két

példa, a miből regényt gyártanak Londonban, nem jöhet számításba. Csak a portugallok vegyültek fajlag a benszülöttekkel, de mind a kettő, hátrányára s oly nemzedék keletkezett, a mely mind a kettőnél silányabb, s nem eléggé szapor. Ha a hindu valaha talán oda emelkedik is, hogy közte és az európai között a korlátok leomlanak, a kínai akkor sem fogja ezt megérni. Egyébiránt a kínai ezt nem is akarja elérni, s ha lehetne, még a levegőt is elzárná maga körül.

A városban fogadtunk egy egylovast kocsit, s azzal egy óra alatt kikocikáltunk az úgynevezett fűvész-kerthebe. Ez csak annyiban élvezhető fűvész-kerthe, hogy sok fa, meg cserje neve jelezve van benne, más különben csak egy gyönyörű nagy tropikus park, s mint minden park, a mit angol csinál, rendkívül izléssel van rendezve. Annnyira szép, hogy fel sem tűnik, hogy rendezve van, oly természetesen látszik minden, hogy az ember nem valami rendezett kert, csak egy gyönyörű tájképet vél látni.

Ezen gyönyörű tájképnek a fénypontja egy felséges szép vízesés. Nagyszerű sziklacsoporthozatrol zuhog alá. Egész környéke hamisítatlan őserdő; s az is fog maradni, mert ez közért, s itt még csak egy száritni való virágot sem szabad leszakítani; s nagyobb nyomtatók kedvéért, bár merre sétál az ember, valami benszülött felügyelő mindig a sarkában van. Az említett zuhatagból van vízvezetékkel ellátva a 120,000 lakos Penang, még pedig a lehető legjobb ivóvízzel.

Az angol ezen meleg helyeken nagyon sokat tart a jó vízre, ámbar nem iszsa. Általában mióta tropikus helyeken vagyunk, nem láttam magamon és utitársamon, Del Medicón kívül senkit vizet inni. Vendéglőkben pedig nehéz hozzá jutni. A kínai kuli is inkább teát iszik hidegen, mint vizet.

A várostól eddig és vissza, az út világa és pálmálgetek közt vezet. A népség, mint mindenütt, itt is sűrű. A házak, kertek, villák soha meg nem szűnnek, és soha sem lehet tudni, hol végződött el egy község, s hol kezdődött a másik.

A malájaiak és birmanok legszegényebbe czölöpkünyhőkban lakik.

A városban sok elég szép kínai üzlet van. Itt a kínai — ha a kulinál több — kereskedő, korcsmáros, népkonyha-tulajdonos, vagy iparos.

A népkonyhán kapható rizs, gyümölcsök, főleg banán, a mi nélkül itt a megélhetés lehetetlen; ananász, a mi itt vadon is terem, továbbá mangó, mangossán, hűsítő italok és sok egyéb; aztán piszok, sok légy, rozsd dohány, s itt már opium-pipa is. Ez a kínai lazakonyha. A művelt kínaiak étkezése nagyon izletes, a benszülöttek nem dicsekedhetnek vele. A különbség csak annyi, hogy itt már nagyon sok kínai lakos van, részben gazdagok.

Az európai ember legyen bármily szegény, itt már külső munkát végezni nem képes, sőt még az utcára sem jön; gyalog pedig soha sem jár; s le is néznék, ha gyalog mutatkoznék az utcán. Ez a rettenetes meleg volt minden tropikus országban oka a kiszolgáltatásnak, a mi csak más alakban, de ma is fenn áll, sőt még Európa sem ment tőle egészen, akár-hogy szépítjük is a dolgot.

Délután 200 kullit — kínai munkást — vetünk fel a hajóra. Ezekkel jésztett a kapitány, sőt katonafedezetet is akart kéri. No de aztán csak annyiban hagyta, sőt a helyett Singapore-ban még 200-at vett fel, úgy, hogy jelenleg 400 kínai van a hajón.

A kullit mezei munkára használják az ültetvényesek. Napjára kap a mi pénzünk szerint 10 krajczárt. Mindamellel elég jól van táplálva. Általában nagy, izmos emberek, azonban visszataszítólag csúf, lapos arczuk.

A hindunál és malájainál sokkal rosszabb hatást tesznek az emberre.

A kínai rendkívül lármás; ordít, mint a vadállat. Órahosszat oly lármával veszekedik, a hogy nálunk a legelvetettebb sátoros cigány sem szokott; irigy, kapzsi. Némcsak az európai utálja, de egymást is megfojtáná egy krajczárért.

Ma, 13-án, a hajón a khinaiaknak valóban 13-ika volt. Délben egy szerencsétlen a tengerbe bukott, s ámbár minden lehetőt megtettek, hogy kimentessék, nyomtalanul eltűnt. A hajó azonnal megállott; a mentő-csónak pár perc alatt a vizen volt, körben járt a hajó körül mindig messzebb, míg végre eredmény nélkül tért vissza. A kike hatása volt ezen események, azok az európaiak voltak. A khinaiak társuk halálán cseppet sem illetődtek meg, csak oly vigan nevetgéltek tovább is, mint máskor, holmijain pedig megoztotak. Ugyancsak az nap éjjel egy másik khinai meghalt szívzélhűdésben.

A hajón a khinai élemezése rizs, baromfi, gyümölcs, s az elengedhetetlen tea.

A khinai keveset eszik, de nyenez. Mindenek felett szereti az édes és fűszeres eledeleket. És ez nem is csoda itt, a hol annyi gyümölcs van egész éven át.

Kókuszdió, mango, ananász s egyéb, a minek nevét sem tudom, végül pedig a cukornád, a mit egész nap rágnak a gyermekek s felnőttek egyaránt. Mindezek rászoktatják az embert az édes eledelekre.

Kávét nem iszik senki. A dohány egész Indiában rosz, a khinai s a japáni dohány még roszabb. A khinai különben nagyon fogyasztja az opiumot. Ez az európaiak örök ségyene. Háborúval erőszakolták rá a khinai kormányt, hogy az opiumbevitelt engedélyezze, mert az angolnak s a francziának jó hasznot ígért. Most már aztán nagyon sokan élvezik az opiumot. Késő most már törvényt hozni ellene. Hoztak többet s elég szigorút. Így vannak tartományok, a hol az opiumhoz való máktermelés az illető birtok elkobzását vonja maga után, de az ilyen rendelkezést nem hajtják végre. Hiszen már a mandarink is gyakorolják titokban. Azt látjuk itt ismételve, a mi Európában történt a dohányzás első éveiben. Itt is határtalan volt az állam és az egyház együttes fellépése a dohányzás ellen. Csakhogy az opium élvezete sokkal veszedelmesebb a dohányyánál.

★

9-én reggel érkezünk Singaporéba.

Singapore szigete a malakkai félsziget déli csücsán van, s így már majdnem az egyenlítő alatt fekszik; s a mint tapasztaltuk is három napig, rettenetes meleg. Az utczán estig, rajtunk kívül európai ember nem mutatkozott.

Singapore gyönyörű fekvésű hely. Beláthatatlan mosolygó szigetenger tárul fel a szemlélő előtt.

A kikötő olyan, mint minden angol kikötő. Nagy forgalom, sokféle nyelv, stb.

A város maga olyan mint a többi ilyen város. Sok pálmafa, sok rongyos bolt, sokféle színű ember, sok piszkos a benszőlött városban, sok tisztaság az európaiában (angolban).

Singapore kellemes lakohely lehetne, ha nem volna oly rettenetű meleg. Sok nagy köztér, gyönyörű tengerparti sétányai nagyon kellemesek teszik. Egyik hátránya az eddig látott városok mellett az, hogy a lakosság zöme khinai.

Az angol a gyarmatokban mindenki iránt türelmes; a khinait azonban alig tartja embernek, a miben aligha nincs igaza. Vannak itt németek is szép számban, a kik türelmesebbek az angolnál, de ezek a khinairól még rosszabb ítélet mondanak. A német, a ki itt meggondolható, mert nem uralkodó faj, a khinaitól a becsület európai fogalmát merőben megtagadja. Úgy látszik, igaza van a németnek.

Az angol itt is, mint mindenütt, a khinainak is ugyanazon jogokat adta meg, a melyeket maguk élvez. De azért a khinai, még a gazdak is, — pedig itt sok gazdag khinai van, — senki. Az utolsó európai, ha mindjárt semmije sincs is, az valaki. A ki fogalommal akar birni arról, hogy mi az az arisztokrácia, az jöjjön az angol birtokokra utazni; itt majd meglátja, a mit Európában soha sem fog látni, hogy mit jelent a kaukázsi fajhoz tartozni.

Mielőtt bucsút vettünk volna Singaporétól, kocsira ülve végig jártuk ezt a szép tropikus szigetet, a mi három órába került. Akkor átmentünk a tengerszoroson Malakka félszigetire. Itt egy független szultán, a ghahorei az uralkodó.

Ez a kis ország, a mely a térképen sincs meg, arról nevezetes, hogy itt van Kelet-Ázsia Monte-Carlója. Ide járnak játszani Singapore-

ből a gavallérok, a hajós tisztek, s a gazdag khinaiak; a mi nem csekély dolog, mert a khinai született játékos. A hajón is egész nap játszik a félmzeltelen kuli, még pedig aránylag nagyban. Félévi béréit is elveszi egy ültében. Ghahorának vagy 2000 lakosa van; egy dombon hat mozsárágyú nyújtózkodik, néhány rendőr is van. De királyi palota s országház sem hiányzik. Szóval valóságos operettei gerolsteini hercegség.

B. Kemény Endre.

A KRÉTAI ZAVARGÁSOK.

Teljes egy hónapja már, hogy az európai nagyhatalmak szükségesnek látták a beavatkozást a görögök és törökök között Kréta szigetén fölmerült zavarok lecsendesítése végett, s a nagyhatalmak ismételt fölhiányai daczára még nincs lényeges eredménye a föllépésnek. A kis görög nemzet, mely csekély katonaságán kívül a hadviseléshez oly annyira szükséges pénzben is nagy hiányt szenved, nem mer nyíltan fellépni a nagyhatalmak ellen; de mindamellett egy perczig sem szüntették meg hadi készülődéseiket. Nemesak az athénei nép és parlament, hanem feltűnt maga a miniszterelnök és a király is igaztalansággal vádolják a nagyhatalmakat, kiknek látszólagos engedékenységek mellett birtokukba vették csaknem az egész szigetet, s mintha állandóan ott akarnának maradni, tisztviselőket, bírákat neveznek ki és közigazgatási reformokat léptetnek életbe; folyvást harcolnak a sziget belsejében, kiűzik mindenünnen a törököket és török barátokat, s e közben valóságos vérengzéseket követnek el.

A krétai forrongásoknak ez a sajátságos alakulata csak abból magyarázható meg, hogy a nagyhatalmak a diplomáciai lépésekben kívül alig tettek egyebet, mint hogy néhány hadihajójuk legénységével megszállták Kréta szigetét egy pár kikötő városát s ott kitűzték lobogóikat. A legelső ily megszállott hely a lázadók főfészke s egyúttal a török kormányzó székhelye, Kanea város volt, mely a sziget éjszakai részének legnevezetesebb megerősített helye. Kanea egy görög püspöknek is székhelye, bár lakosainak száma körülbelül csak 12,000. Építményei közül czitadellája, fegyvertára, dockjai és hosszú molója érdemelnek említést, mivel különösen ez utóbbiak folytán kikötője a legjobb és legjelentékenyebb Kréta szigetén.

Kaneában február 15-én 100—100 angol, orosz, francia és olasz s 50 osztrák-magyar matróz kötött ki és a város felett levő föld-sánczon, mely körülbelül 30 láb magas és 120 láb hosszú, a törökökkel együtt kitűzték saját lobogóikat, azután pedig tíz sátorban elhelyezvén az őrköt, két ágyút szegeztek ki s a városban szállásokat rendeztek be. Ugyanezt tették később két más városban is. A görögök nyugodtan nézték e megszállást, de azért a sziget többi részein zavartalanul folytatták a csatározást és hódítást. A nagyhatalmaknak csak egyetlen egyszer, február 21-én volt némi hadi szereplésük. Ekkor ugyanis Kanea közelében, Haleppa külváros mellett volt a görögök és mohammedánok között összeütközés. Ennek lecsillapítása végett a kikötőben állomásozott idegen hadihajók parancsnokai kölcsönös megállapodás után 70 ágyúlövést tettek a görögök ellen, mely lövések aránylag csekély veszedelmet okoztak, a mint pedig a görögök zászlójukat az árbozról levonták, a lövöldözést megszüntették és azután sem kezdtek újra, mikor a zászlót újból kitűzték.

A helyzet jellemzésére szolgálhat az is, hogy Krétában a jelen században ott letelepedett néhány ezer (88,000) arab és török kivételével alig van más, mint görög (205,000). Arabok csak Kanea mellett laknak egy külön gyarmatban. A mohammedánok is általában görög eredetűek, bár részben már századokkal ezelőtől tértek át az izlamra őseik. A mohammedánok, illetőleg a törökök fő fészke Harakleion vagy Kandia, hol 14 meceset van, bár a görög érsek is ott lakik. Ugyanezenek a 12,000 lakosú városnak a többségében laknak a khinai palotái igen csinos helyességgel tesznek. Ezek a szép nyaralók általában európai alizási épületek, míg Kanea, valamint a többi krétai város házi keleties lapos tetűiek, melyeken estéknként sergestől

hűsölnek a ház lakói. Az ilyen házakat azért nem féltik a beázástól, mert Krétában nagyobb esőségek csak a téli évszakba vannak, s a víz akkor is könnyen és hamar lefut a kölapokkal burkolt tetőről. Az ilyen fajokonokat azonban a krétai görögök csak úgy gyűlölik, mintha az uralkodó török néphez tartoznának, s valóban ők maguk is oda számítják magukat, bár a török nyelvet nem igen értik. Herakleion az a hely, hol egykor a labirinthról híres Knossos város volt, melyben a rege szerint Theseus megölte a Minotaurust. Ennek a régi városnak még ma is van némi nyoma; helyére építették a velen-czeiek Kandia városát, melyet a görögök *Megalokastronnak* is neveznek.

A sziget lakosságáról már eddig is elmondottunk egyet-mást; ez alkalommal csak azt akarjuk még megemlíteni, hogy ezek a szigetlakók aránylag nagyon keveset érintkeznek egymással. A zord hegységekkel borított szigeten nagyon kevés tágasabb völgy van; ellenben különösen az éjszakai részeken sok a kisebb hajókkal megközelíthető kikötő. Ezért a lakosok inkább járnak hajóval, mint a szárazföldön, hol rablók veszélyeztetik a közlekedést. A régi időkben több ízben élvezett Kréta szigete önállóságot, de soha sem volt egységes ország, hanem csak apró törzsek szétaraboltsa házája. Volt idő, mikor 30-nál több független városi köztársaság volt e szigeten. Ma is jóformán független az egyik rész a másiktól s nem ritka eset volt, hogy a szomszédos területek a gyenge török kormány alatt valóságos háborúkat folytattak egymás ellen. Ez a pártoskodás azonban nem gátolja őket, hogy most, midőn utált török hódítóktól reményük van megszabadulni, egyesüljön erővel lépjenek föl. Azok után, a miket a hegyi lakók ősi szabadságszeretetről és a görög papok bujtozásairól régebben elmondottunk, senki sem fog ezen csodálkozni.

PÁRSI DIVATLEVÉL.

A háborus hírek daczára a társadalom felsőbb köreiből estélyek, táncszínpadokkal összekötött élő képek, s többféle mulatságok napirenden lévő, magától értetődik, hogy az évad divatjainak legújabb tüneményei háttérbe nem szorultak. Japánból remek kivitelű selyem, és selyemmel átszőtt vékony nyári ruhakelmék érkeztek melyekkel a francia vagy angol gyárak készítményei a versenyt fel nem vehetik. A kelmék aránylag sokkal olcsóbbak, mint a Lyonban készült hasonló minőségű selymek, valószínűleg azért, mivel a Mikádó birodalmában az adó a termelési költségek nagyobb részét nem emészt fel. A japáni selymekelmék színárnyalatát eddigelé még sehol sem utánozhatták. Így egyik divatteremben a rózsaszín 27 féle árnyalatát láttuk, mely változatosság különösen ugyanezen ruha díszítésénél meglepő hatást idéz elő. Nagyon csinosak a nyári ruhák battiszt kelméi. Ezeket az idén vékony csíkos, vagy apró virágos mustrákkal pársi gyárak mutatták be. Miután pedig alig gondolható, hogy a zubbonyok kényelmes, de azért nagyon csinos viselete egyhamar idejét muldta, fiatal hölgyeink csekély költséggel igen elegáns toilettre fognak szert tehetni. A Crêpe de Chine ezentúl is első rangú nyári estély-ruhakelme marad. Utón, vagy kisebb kirándulásokra a vékony plaid szövethetetlen nincsen párja. A szoknyák szabása ez idő szerint az ily ruháknál még a mérsékelt hosszúságú uszályt is teljesen kizárván, a plaid kelme tömörsége a bő redőzetet könnyen elbirja. Az újjak dolgában, úgy látszik, a válság küszöbén állunk, a mennyire nyáron, sőt még a tavasz vége felé a szűk ruhájú nem igen kívánatos, csinos vagy tetszetős külsejű zubbonyt pedig, legyen az selyem, japáni szövét, vagy battiszt, szűk újjakkal képzelni alig lehet. A túlságos bőség és kellemetlen szűk szabás közt a helyes közeputat kell választani, mire azonban első sorban a mérvadó üzleti körök nem igen hajlandók.

Felöltök dolgában legelégánsabb a főlhoszon Cape gallér, vékony bársonyból vagy pedig egyszínű skót kelméből. Itt-ott csipkével díszített brokát cape-okat is látni, de ezeket leginkább színházi belépő gallérok használják. Az eddigelé kiállított szalmakalap minták nem valami szépek, s túltömött virágdíszítésük a lehető legrosszabb izlésre vall. Meglehet, sőt nagyon valószínű, hogy a jövő hónapban más minták kerülnek felszínre. Jelenleg még a bársony-, csipke-, toll-vegyülékből összeállított francia capotte kalap, vagy pedig a fekete, sötétkék esetleg szürke nemez kalap ezerféle formáit viselik.

Azon biztos reményben, hogy az ide mellékelte divatkép a tetszést meg fogja nyerni, pontos leírását szintén közlöm.

A ruha szoknyájának kelméje szürke surrah, csipkével szegélyezve, fehér atlasz csokrokkal. A

derekat hasonló csokrok díszítik, az újjak ugyan bőveek, mi azonban a színtelen bőszabású szoknyával megegyez. A bolero fehér csipkéből tengerész galérban végződik, ovál fekete atlasz szalag szolgál. A rendkívül elegáns öltözöt látogató vagy ebédi öltözetnek való.

A—e.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Erdélyi Zoltán. *Epizódok. Költemények, Budapest.* Rokonszenves költői egyéniséget ismerünk meg e csinos kötetből; subjectiv érzésű lyrikust, epedésre, álmodozásra hajló kedélylyel s érzékel a dalforma iránt. Az egész kötetben a tiszta lyra, s ebben is a dalhang az uralkodó. A két első ciklus csupa szerelmi költeményekből áll. Az *Első szerelem* ciklusa a fiatal szívek szokott regényét nyújtja: a leány férjhez megy, az ifju pedig epedő, bánatos dalokban sirja el csalódott szíve fájdalmát. Némi egyhangúság vonul át ezeken a dalokon, mely azonban a tárgy természetéből fakad. Az *Epizódok* című ciklus, a mint a név is sejteti, felületesebb érzelmeket, futó benyomásokat tárgyal. A fiatal szív az első szerelem okozta csalódásból kigyógyul, szerelmi vágyik és szeret újra; de nem oly mélyen, nem oly teljes odaadással, mint először. A hang könnyedebb, sőt könnyelműbb s többnyire ironikus vonás játszik a költő ajkai körül. A harmadik ciklus *Különfélék* cím alatt vegyes költeményeket tartalmaz. Találunk itt egy pár meleg családi költeményt, néhány elmélkedőt, több genre-festést s a kiábrándult szív subjectiv panaszait. A kötet vége felé az utóbbiak nagyon gyakoriak («Felém hajolt», «Száll az idő», «Szorongó», «Meginít lelke», stb.). A kötetet a «Végtárgyalás» című költői elbeszélés zárja be. Kevésbé sikerült az, mint a tiszta lyrai költemények. A nehéz thémát a költő elnagyolva, felületesen tárgyalja, pedig itt finom lélektani festésre volna szükség. Még nyelve is — mely különben lendületes, — nehézkesebb s fakóbb itt.

A kötetből álljon itt mutatványul a következő költemény:

Itt vagyok a . . .

Itt vagyok a közelében
Annak a kis házának,
A hová a galambok is
Csókolózni járnak.
Hol a kémény tetéjén egy
Golya kelepelget,
S szavával a nádas mögöl
Visszhang feleselget.

Virágos kert, zöld akácok
Vetnek reá árnyat,
Illatukkal börtöjké el,
Hogyha szellő támad.
Holdszugár is, csillagfény is
Szébben ragyog rajta,
S belől fészék, azt gondolnád:
Gerlemedár rakta.

Nem volt ilyen vidám mindig
Ez a ház, meg kertje,
Halvány asszony de sokáig
Búslakodott benne!
Sápádt asszony sohajtását
Ha a szél fölkapta,
Megremegett róza, akác,
S levelét hullatta.

Csak azóta mer nevetni
Verőfény is rája,
Hogy a kertjét halvány asszony
Nem egyedül járja.
Halvány asszony fehér róza,
Bimbó lett a párja,
Ezt a bimbót, piczi bimbót
Hej! de soká várta!

De mióta az is ott van,
Dúsabb a kert fája,
Szébb dalt mond a csalogány is,
Ha lerepül rája.
Reszketőbb a csillagsugár
Ráborult fényre.
S szellő ha kél, alkonytájba,
Visszhang beszél véle.

. . . Istán kis ház, virágos kert,
Az Istán megláldjon!
Viharfelhő kéményedől
Mindig messze szálljon!
S halvány asszonyt, fehér asszonyt
Bánat több ne érje,
Boldoságát harmat írja
Róza levelére! . . .

LÁTOGATÓ ÖLTÖZÉK.

A Magyar Történelmi Életrajzok legújabb füzeteiben Zichy Antal folytatja Gróf Széchenyi István életrajzát, melyből e füzettel a második kötet kezdődik meg, Széchenyi életéből pedig a negyvenes évekbeli részt adja, az utolsó rendi országgyűlés megnyitóját. Zichy hosszú éveket fordított Széchenyi iratainak, naplóinak tanulmányozására, sajtó alá rendezésére; ismerte maga is a kort, mely Széchenyi volt, ismerte magát is. Sok újat és jellemzőt is nyújt a nagy emberről, kinek teljes kimerítő életrajzához még hozzáveszi a kor képét is, mely az ország és magyarság egyik legnevezetesebb időszak. A nagybecsű jellem- és korrajzot kiegészítik a Magyar Történelmi Életrajzoknál megszokott gazdag illusztrációk, az E. Füzetnek ama kitűnő arcképekből jutott számos, kikben oly gazdag volt a negyvenes év, kiket ma is tisztelettel emlegetünk. Ezeket egykorú festmények vagy rajzok után közli. Itt találjuk ő felségének 1847-iki arcképét, szintén egykorú metszetet is, abban a huszár generális egyenruhában, melyet István nádor beigtatásakor viselt. A M. Történelmi Életrajzokból egy évfolyam ára 8 frt, a történelmi társulat tagjai számára 5 frt.

«Az osztrák-magyar monarchia irásában és képményben» című nagy hon- és népismerető vállalatnak közelebb megjelent 274. füzet «Magyarország» V. kötetének a 4. füzetét, melyet Pustein Gyulának «Építészeti emlékek Felső-Magyarországon» című dolgozata tölt meg. Ez érdekes tanulmány, mely egyaránt gondos tekintettel van tárgyának úgy történetére, mint művészeti stíl-fajaira, ebben a részében főleg az egyházi építészettel foglalkozik, számba vevén Felső-Magyarországnak minden nevezetesebb templomát és kápolnáját, s kiterjesztve figyelmét mindenre, a mi a tudomány, vagy a művészet szempontjából nevezetes, vagy legalább eléggé érdekes. Kiváló becsűvel teszi Pusteinnek

ezt a tanulmányát egyebek közt az, hogy ismertetése tárgyait a helyszínen szerzett megfigyelései és tapasztalatai alapján írja le s dolgozatával egyszersmind hézagot tölt be művészettörténelmi irodalmunkban. Az önálló becsű tanulmányt tiz rajz díszíti, melyek Csorna Károly, Forberger Vilmos, Hány Gyula és Kinnach László művészeinktől valók. — A nagy mű kéthetenkénti két-két ívnyi terjedelmű füzetekben a m. kir. államnyomda kiadásában jelenik meg és Révai Testvérek irodalmi intézet részvény-társaság bizományában kerül forgalomba. Egy-egy gazdagon illusztrált füzet ára 30 krajczár; de megrendelhető előfizetés útján is, még pedig egész évre (24 füzet) 7 forint 20 kr.-on, félévre (12 füzet) 3 forint 60 kr.-on negyedévre 1 forint 80 kr.-on. Az eddig megjelent 13 teljes kötet akár fűzött, akár kötött példányokban még folyton kapható s bármely hazai könyvkereskedés útján megszerezhető.

A vádlottak padján, írta dr. Balázs Ignác. A kötet 23 apróságot foglal magában a törvényszéki teremből, hol az élet oly gyakran összehozza a humort a sötét humorral. A törvényszéki esetek és a vádlottak humorát adják ezek a rövid rajzok, kétszegtelenül jellemző vonásokat az életből, röviden és jól megírva. Balázs Ignácnak, ki egy napi lap törvényszéki tudósítója, ez már a második könyve a törvényszéki teremből. A «Budapesti Hírlap» kiadóhivatalában jelent meg s ára 1 frt.

Küzdő szívek, egy lány naplója, írta Ghyicz Emília. Az elbeszélés a női közönségben számíthat olvasóknak. A Singer és Wolfner cég kiadása s ára 1 frt 50 kr.

Magyar Sakkújság című havi folyóirat indult meg Nagy-Váradon Gesztes Odón szerkesztésében. Dolgozóiraisi közt vannak Charousek Rezső és Maróczy Géza, a két ismert matador. A mutatvány-szám 32 oldalra terjed, s magában foglalja a január

KRÉTAI GÖRÖG FÖLKELOK.

és február havi füzeteit. Előfizetési ára: egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona. Megrendelhető: ifj. Berger Sámuel kiadónál, Nagy-Várudon.

Előfizetési felhívás. *Dömény Zoltán* várpalotai ev. ref. lelkész „*Hulló levelek*” című kötetét ad ki. A 10—12 ives kötet előfizetési ára füzve 1 frt 20, díszkötésben 2 frt. A tiszta jövedelem felét szerző a várpalotai ev. ref. egyház vagyona alapjára ajánlotta föl. A munka folyó évi április 15-ikén fog megjelenni.

A Kurucz nóták megzenésítése. *Langer Viktor*, régebbi zeneszerzőnk egyik legmagyarosabbja, kinek Tisza Aladár és Gyeky Ánevek alatt ismert dalai szelvényben elterjedtek, Endrődi Sándor „*Kurucz nóták*” címen megjelent költeményeiből tizenötöt zenésített. Közöttük van Rákóczi marsa is. Énekhangra, zongora kísérettel jelenik meg a dalízüer a pesti könyvnyomda részvénytársaságnál (V. hold utca 7 sz.) s itt rendelheti meg a zenekedvelő közönség 1 frt 50 kr-áért.

Népszínház. A Ruszt-féle ezer forintos pályadíjért versenyző népszínházokból a második darab: „*A gyimesi vadivág*”, e hó 9-én került színre a népszínházban. Az első volt Bokor József „*Mária bátyja*” ez. népszínháza. A bírálók tíz előadás alatt megszürodött kritikáitól és hatástól várják a döntést. „*A gyimesi vadivág*” a közönséget meglepte, nagy élvezettel nézte és fogadta. Kevés színmű aratott oly sikert ebben a népszínházban, mint ez a szerző egyszerű vidéki színész, *Géczy István*, a kitől „*Le-számolás*” címűen az ó-budai Kisfaludy-színházban is került előadásra népszínmű. Ez szintén félreismérhetetlen tehetségű műve. A népszínházban az előadók, köztük Blaha Lujza művésze is nagyban elősegítette, hogy a szerző kibontakozzék a homályból s a novus homo az előadás végén elfoglalja helyét azok közt, kiktől az irodalom valódi alkotásokat vár. A hatás jelenetről jelenetre fokozódott és a szerzőt valósággal ünnepelte a közönség, s mikor megjelent egyszerűségében, nagyon sokan rágon-doltak Tóth Edére, a „*Falu rossza*”, és Csepreghi Ferenczre, a „*Sárga csikó*” és „*Piros bugyelláris*” szerzőire, kikkel *Géczy István* rokon a tehetségben s a lámpáktól még meg nem világított pályájának kezdetében.

A népszínművekhez vezető egyes úton halad a szerző, egyenesen a nép közt, helyes érzéssel. Az anyag, melyet feldolgozott, meg is ragadta a közönség érdeklődését. A erdélyi csángó magyarokat szólaltatja meg s elevenen színezi, rajzolja, szokásokban, alakokban. A színmű szerkezeti hibája azonban nagy, mert egy véletlen félreértés az alapja. Annyi egészséges részzel bír azonban, s a népelet annyi festősége foglalja el az érdeklődést, hogy a szerző naivságát a közönség szívesen elnézi, s az igazi népszínmű hangulatban a dráma fogvatko-zását föl nem rója. Egy gonosz anya a régi roman-tika egész erejével tolokodik be a darabba, a régi gyűlölségtől áthatott Fábriáné, ki fiát, Gyurkát folyton boszúra igazítja Prezmer családjára ellen, mert az öreg Prezmer megölte az ő urat, a minék szintén Fábriáné volt az oka. Fábriáné fia aztán beleszeret Prezmer leányába, Magdolnába, a „gyi-mesi vadivágba”. Anyja arra biztatja fiát, hogy

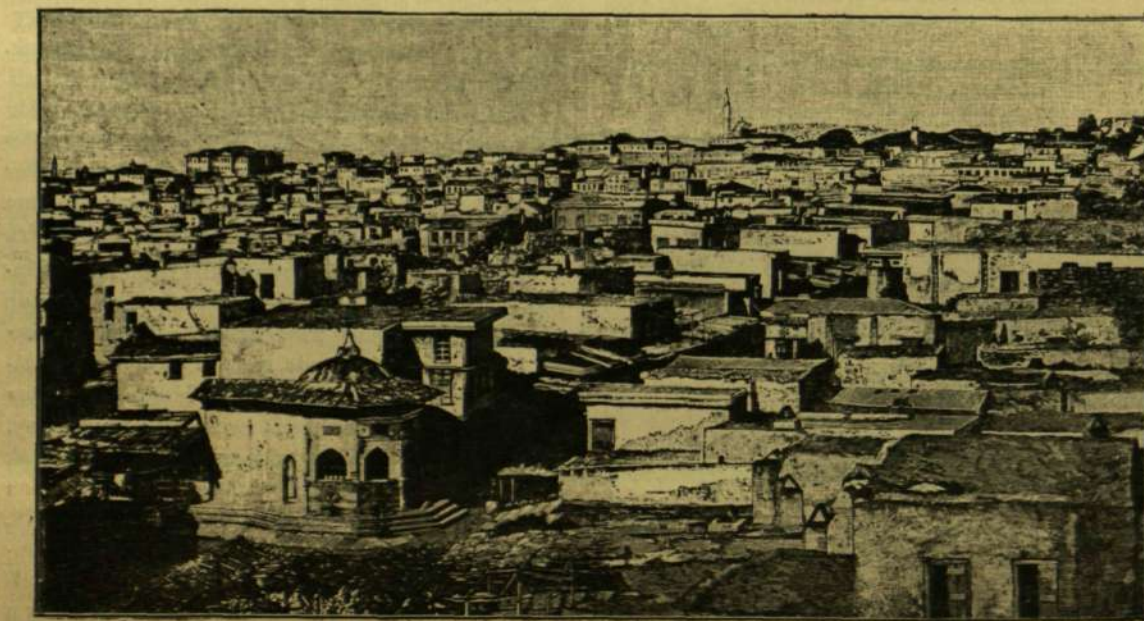
csábítsa el s hagyja szegénybe. De Magdolna belé-szeret Balánka Imrébe, ennek lesz a felesége, ha-nem férje, Balánka Imre szívében féltékenységgel marad Fábrián Gyurkát iránt. Az anya folyton biztatja fiát, hogy gyálazza meg Balánkát. Gyurka most Balánka Imre hugának, Máriának teszi a szepet, a kit el is csábít, Balánka Imre azonban a feleségét félti Gyurkától. Mária bevallja Magdolnának szegényét, ez pedig felhasználja régi befolyását a le-gényre, ennek a lelkére beszél, hogy tegye jóvá hibáját, a mit Gyurka meg is ígér. E bizalmas jele-net véletlen tanuja a haragzó, ki aztán besugja a férjnek, ez pedig késél rohan Gyurkának. Ebből indul tovább a drámai cselekvény. A felbőszült férj nem öli meg ugyan Gyurkát, de a feleségét elker-geti. Ez a második felvonás vége az érkező bucsusok tarka tömegével, énekével s oly hatást tett, hogy a szerzőt az egész felvonások alatt folyton tapsolták. A harmadik felvonás gyöngye része a darabnak. Imre megtudja a valót, Gyurka pedig feleségül veszi Máriát.

Az előadás kiállítására kellő gondot fordítottak, a szerepek a legjobb kezekben voltak, s a szép dalok emelték a sikert. *Blaha Lujza* művészetétől áthatva játszott Magdolna szerepét. Dalait viharosan új-rázták. *Komáromi Marika* (Mária) drámai feladatát szintén művészettel teljesíté. *Szirmai János*, a belgrádi egyetem földrajz-tanára, Wolf Gyula, és Natterer Konrád, a fiumei tengerészeti akadémia tanárai, Cherven Flóris, Király Pál és Thirring Gusztáv, a földrajzi társaság volt titkárai, Jankó János, a föld-rajzi társaság mostani titkára, György Aladár, Han-usz István, Téglás Gábor, Kovács Sebestyén Aladár.

A filológiai társaság márcz. 10-iki ülésén, mely P. Thewrewk Emil elnöksége alatt folyt le, az első felolvasó dr. Lázár Béla volt, ki Chamisso Fortu-natus-törredékét ismertette. Lázár, a ki a Fortuna-tus-mese különböző irodalmi feldolgozásairól a fő-városba hozta. A Mátyás-templom újjáépítésekor az embertani intézetbe vitték át. A templom építésé-nél gondoskodtak, hogy az Árpád-házból egyetlen királyi fönaradt esontjan megfelelő helyet talál-janak. A királyi sírbolt már régen készen áll s a vörös márványból faragott szarkofág is el van hely-yezve a templom királyi kriptájában. A királyi hamvak ünnepeles eltakarításáról a fővárosi ható-ság óhajt gondoskodni.

A sajtószabadság serlege. A *Budapesti Ujság-Egyesületének* tagjai szép serleget készíttettek koszorú költőneknek, *Jókai Mór*nak, s elhatározták, hogy márczius 15-én avatják föl. A serleg dombor-művi medaillonjai s a födélen levő szoboroportozat márczius 15-ének nagy eseményeit jelképezik.

A billikomot *Jókai* arra szánta, hogy évenként a magyar sajtószabadság ünnepén, márcz. 15-ikén, mikor a *Budapesti Ujságírók Egyesülete* lakomát rendez, ebből igyák az ünnepi áldomást. A *Jókai*-billikom annak a lelkesedésnek lesz emléke, mely-lyel az egész magyarországi sajtó pártkülönbség nélkül a gondolat szabadságáért sikra szállani kész. Évről-évre erről a lelkesedésről tesz tanúságot a szónok, a ki a billikommal kezében ünnepleni fogja a sajtószabadságot, ennek dicső és megalkotóit és *Jókai Mór*t, a ki egyik vezére volt a márcziusi eszmék táborának s a ki ma ünneplést vezére a magyar irodalomnak. *Jókai* jelenleg Abaszában időz, s most onnan irt levelet az egyesület elnökének *Mikszáth Kálmán*nak, értesítve, hogy gyöngékedése miatt márcz. 15-ikén nem lehet Budapesten. A ser-

KANDIA VÁROS KRÉTA SZIGETÉN.

A tisztán hazai művek kiállítására a téli időszak van fentartva.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia márcz. 8-iki ülésén *Pauler Gyula* elnököt, s *Óváry Lipót* tartott emlék-beszédet a hírneves olasz történetíró s az akadémia külső tagja, *Cantu Cesar* fölött.

Az emlékbeszéd az élet- és jellemrajz mellett széleskörű történelmi korrajz, ismerteti azt az egész korszakot, melyben Cantu élt, működött, s melynek mozgalmában cselekvő része is volt. Ismerteti történelmi munkáin kívül irodalomtörténelmi, kritikai munkáit pedagógiai működését. Védte Cantu-t a vád ellen, hogy vallásosságát clerikalizmusnak tűntessék föl. Milanóban a legnagyobb tiszteletben élt, s vasárnapi fogadó napjai valóságos irodalmi ünnepek voltak, felolvasásokkal.

A földrajzi társaság márczius 11-ikén tartotta közgyűlését, *Erődi Béla* elnökölte alatt.

Berecz Antal titkár a most forrongó Kréta szigét ismertette, főleglyve, hogy a sziget nevéét való-szerűleg Hesperus leányától, Kréta-tól kapta. Erdékes előadását nagy figyelemmel hallgatták. Dr. *Erődi Béla* elnök az elmúlt esztendő nevezetes földrajzi eseményeit sorolta elő, főleg Nansen éjszakai utazását; továbbá az Afrikában és a Hima-lájában végzett kutatásokat. Magyarország föld-rajzi mozgalmából is több kiemelni való kínálko-zott: az ezredévi kiállítás gazdag térképgyűjte-ményei, az iskolák földrajzi oktatására készült földrajzi eszközök; a középiskolai tanárok egyip-tomi kirándulása; a társaság vizsgálódásai a Bala-tonon. *Berecz Antal* titkár terjesztette elő azután az évi jelentést, mire a választásokat ejtették meg. A két megüresedett alelnöki széket dr. *Havass Rezső*vel és *Gerster Bélával* töltötték be. *Tiszteletbeli elnökül* megválasztották *Salvator Lajos* főherce-zetet. *Tiszteletbeli tagok* lettek a külföldről: *Henrik*, orleansi herceg; *Hauer Ferencz*, a bécsi földrajzi társaság elnöke; *Lenz Oszkár*, a prágai német egye-tem földrajz-tanára; *Kalmár Sándor* ellentenger-nagy, a cs. kir. hydrographiai hivatal igazgatója Polában. *Belföldi tiszteletbeli tagokul* megválasz-tattak: *Vaszary Kolos* hercezeprimás, *Fehér János* fő-pát, *Bethlen András gr.*, *Festetics Andor gr.*, *Pejérváry Géza b.*, *Darányi Ignác*, *Wlassics Gyula*, *Zsilinszky Mihály*, *Eötvös Loránd b.*, *Szily Kálmán*, *Semsey Andor*, *Ráth Károly*, *Kuun Géza gr.*, *Szalay Imre*, *Böckh János*, *Lóczy Lajos*, *Entz Géza*, *Márki Sándor*, *Péchy József*, *Konkoly-Thege Miklós*, *Ghyezy Béla*, *Erődi Béla*, *Berecz Antal*. *Levelező tagok* lettek: *Hugh Róbert*, a londoni földrajzi társaság titkára, *Bonvalot* tibeti utazó, *Gallina Ernő*, a bécsi földrajzi társaság főtitkára, *Civics János*, a belgrádi egyetem földrajz-tanára, *Wolf Gyula*, és *Natterer Konrád*, a fiumei tengerészeti akadémia tanárai, *Cherven Flóris*, *Király Pál* és *Thirring Gusztáv*, a földrajzi társaság volt titkárai, *Jankó János*, a föld-rajzi társaság mostani titkára, *György Aladár*, *Han-usz István*, *Téglás Gábor*, *Kovács Sebestyén Aladár*.

Az előadás kiállítására kellő gondot fordítottak, a szerepek a legjobb kezekben voltak, s a szép dalok emelték a sikert. *Blaha Lujza* művészetétől áthatva játszott Magdolna szerepét. Dalait viharosan új-rázták. *Komáromi Marika* (Mária) drámai feladatát szintén művészettel teljesíté. *Szirmai János*, a belgrádi egyetem földrajz-tanára, Wolf Gyula, és Natterer Konrád, a fiumei tengerészeti akadémia tanárai, Cherven Flóris, Király Pál és Thirring Gusztáv, a földrajzi társaság volt titkárai, Jankó János, a föld-rajzi társaság mostani titkára, György Aladár, Han-usz István, Téglás Gábor, Kovács Sebestyén Aladár.

A filológiai társaság márcz. 10-iki ülésén, mely P. Thewrewk Emil elnöksége alatt folyt le, az első felolvasó dr. Lázár Béla volt, ki Chamisso Fortu-natus-törredékét ismertette. Lázár, a ki a Fortuna-tus-mese különböző irodalmi feldolgozásairól a fő-városba hozta. A Mátyás-templom újjáépítésekor az embertani intézetbe vitték át. A templom építésé-nél gondoskodtak, hogy az Árpád-házból egyetlen királyi fönaradt esontjan megfelelő helyet talál-janak. A királyi sírbolt már régen készen áll s a vörös márványból faragott szarkofág is el van hely-yezve a templom királyi kriptájában. A királyi hamvak ünnepeles eltakarításáról a fővárosi ható-ság óhajt gondoskodni.

A sajtószabadság serlege. A *Budapesti Ujság-Egyesületének* tagjai szép serleget készíttettek koszorú költőneknek, *Jókai Mór*nak, s elhatározták, hogy márczius 15-én avatják föl. A serleg dombor-művi medaillonjai s a födélen levő szoboroportozat márczius 15-ének nagy eseményeit jelképezik.

A billikomot *Jókai* arra szánta, hogy évenként a magyar sajtószabadság ünnepén, márcz. 15-ikén, mikor a *Budapesti Ujságírók Egyesülete* lakomát rendez, ebből igyák az ünnepi áldomást. A *Jókai*-billikom annak a lelkesedésnek lesz emléke, mely-lyel az egész magyarországi sajtó pártkülönbség nélkül a gondolat szabadságáért sikra szállani kész. Évről-évre erről a lelkesedésről tesz tanúságot a szónok, a ki a billikommal kezében ünnepleni fogja a sajtószabadságot, ennek dicső és megalkotóit és *Jókai Mór*t, a ki egyik vezére volt a márcziusi eszmék táborának s a ki ma ünneplést vezére a magyar irodalomnak. *Jókai* jelenleg Abaszában időz, s most onnan irt levelet az egyesület elnökének *Mikszáth Kálmán*nak, értesítve, hogy gyöngékedése miatt márcz. 15-ikén nem lehet Budapesten. A ser-

kimutatva előnyeit a magyar iskolai kiadásokkal szemben.

A „*Nemzeti Szalon*”, a képzőművészek és műpár-tolók egyesületének közgyűlése e hó 14-én délelőtt 10 órakor lesz az egyesület helyiségében, IV., Ujvi-lág-utca 2. szám alatt.

MI UJSÁG?

A királyi pár Cap-Martinben. Ő felsége a király e hó 14-ikéig marad Cap-Martinben. A királyné betegeskedéséről elterjedt híreket megczófolják. A király e hó 10-ikén délben a walesi herceget fogadta. A király és királyné délután kettőtől háromig és négytől hatig nagyobb sétát tettek.

Szent István-ereklék Raguzában az első ma-gyar királyra vonatkozó több ereklét őriznek, s innen származtak a budai királyi palota kápolnájá-ban őrzött szent jobb is, valamint a Székesfehérvárt levő ereklék. Raguzában a Domokosok kolos-torában van még több is. *Császka György* kalocsai érsek nagyon óhajtáná, ha ezek haza kerülnének, s e végből utazott el Raguzába *Himmel ezredes*, *László főherceg* volt katonai nevelője, a raguzai Domokosok régi ismerőse, *Szűllő* hadnaggyal együtt. Sikertel is jártak, s az ereklék egy része nem sokára Kalocsán lesz.

TÖRÖK ASSZONY KANEÁBÓL.

GÖRÖG FÉRFI.

FELKELO GÖRÖG.

GÖRÖG NŐ SZFAKIÓTA ÖLTÖZETBEN.

KRÉTAI NÉPALAKOK.

legét tehát márcz. 14-ikén este, az ünnepi lakomán, *Mikszáth Kálmán* fogja fölavatni. A billikomot régi magyar motívumok alapján *Bachruch Károly* mű-ötívós készítette, a szabadság szobrát *Róna József* mintázta hozzá. Fölírata ez: „1848 márczius 15. Szabadság, Egyenlőség, Testvériség.”

Az 1848-iki unió emléke Kolozsvárt. A márczius 15-ét ünneplő kolozsvári bizottság *Hóry Béla* indítványára elhatározta, hogy a jövő évben, a sza-badságharc felszázados ünnepén emléktáblával jelölje meg azt az épületet — a redutot, — melyben a Magyarországgal való uniót kimondották. Itt tartják meg a márczius 15-iki ünnepet is.

Kölcsey szobra Nagy-Károlyban. A jövő hóban leplezik le *Nagy-Károlyban* *Kölcsey Ferencz* szobrát. A szobor költségeinek nagy részét *Károlyi Ist-ván* gróf fedezte. Magát a szobrot *Kallós Ede* min-tázta és Párisban, a francia állami öntőműhelyben öntötték ércebe. A szoborművet *Nagy-Károly* város főterén, a grófi park előtt már talapzatra helyezték. A leleplezésen részt vesznek az összes felvidéki vármegyék.

Schlauch bibornok jubileuma. Nagy-Várudon ez év május 2-ikán ülnek *Schlauch* bibornok-püspök pappá szentelésének felszázados jubileumát. A polgárság is részt vesz az ünneplésben. A város közgyűlése a jótékony főpapot díszpolgárrá választja.

Id. Ábrányi Kornél felszázados működése. A *Petőfi-társaság* elhatározta, hogy régi tagjának, *id. Ábrányi Kornél*nak, a ki mint zeneirő és zeneköltő felszázados át fáradhatatlan lelkesedéssel munkál-kodott, ötven éves írói jubileumát méltón megün-nepli. Együttal pedig felhívást intézett az országos

dalár-szövetséghez azzal a kérdéssel, hajlandó-e a jubileum dolgában a *Petőfi-társasághoz* csatlakozni, vagy *Ábrányit*, mint zenészt, külön kívánja-e ün-nepelni?

Baross Gábor szobra. *Baross Gábor* néhai keres-kedelmi miniszter szobrát az év őszén akarták föl-állítani a fővárosban, a központi indóház előtti parkban. De a park rendezésére hosszabb idő kell, s ezért a szobor leleplezését a jövő év május 9-ikére, *Baross* halála évfordulójára halasztották. A szobor elkészülte után még 20,000 frt marad meg. A szo-borbizottság ez összeg hovaforrdításáról már javas-latot is készített. *Baross Gábor* maradandó alkotá-sai mellett vagyontalanul hagyta hátra családját. A bizottság azt hiszi, hogy az adakozók czéljainak felel meg leginkább, ha a főmaradó 20,000 frtből alapítványt tesz, melyből *Baross Gábor* fiát föl-nevelik, s később a megmaradó összeget neki, mint atyja hagyatékát átadják. Ezt a javaslatot a nagy-bizottság elé fogják terjeszteni.

Munkácsy egészségi állapotáról állandón job-b hírek érkeznek, s örömdetes javulásról tudósíta-nak. Az első rohamok után bekövetkezett változás, az orvosok véleménye szerint, arra enged követ-keztetni, hogy a súlyos idegbaj a mester tuleröl-

tetéséből származott és nem a hátgerincz betegsé-gének a következménye. Mindamellett az orvosok csak hetek múlva mondhatnak erre vonatkozólag bizonyosat. *Munkácsy* ismét tud már aludni; ét-vágygyal eszik, míg nem rég nagy munkába került, hogy táplálják.

A képzőművészek jelmezestélye. Márczius 14-én rendezik a képzőművészek a városligeti mű-csarnokban nagy jelmezestélyüket, ritka látványos-ságokkal, tündéres pompával. Hazai jelesebb mű-vészeink nagy száma munkálkodott azon, hogy mennél élvezetesebbé tegyék a fényes mulatságot, melynek előkészületei már hetek óta tartanak s a művészek áldozatkészsége dacára már eddig is tizezer forintnál nagyobb költséget okoztak. A mű-csarnok tágas helyiségeinek díszítése pazar és izlé-ses; változatos ötletekben gazdag, hol tréfiás, hol pedig komoly látványosságok lepik meg a szemlélőt. A rendezésben *Strobl*, *Zala György*, *Kallós*, ifj. *Vastagh György*, *Liget* Mór szobrászaink. *Márk Lajos*, *Nadler*, *Tornay*, *Ujváry Ignác*, *Pap Henrik*, *Dudits*, *Roskovics*, *Paur Géza*, *Faragó*, *Basch Árpád*, *Línek*, *Kriesch*, *Grünwald Imre* festőink, s rajtok kívül is még számos festő és szobrász vettek részt. Az ünnepegyélnökségét *Mária Dorothea* főhercegnő, az orleansi herceg neje vállalta el s mellette a fővárosi előkelő társaság hölgyei köz-zül szerepelnek többen mint lady patronessok. Az ünnepegyélnökségét a művészek nyugdíjalapja javára fordították.

Magyar utazók Japánban. *B. Kemény Endre* kép-viselő és *Del Medico Antal* már hónapok óta Kelet-

Ázsiában utaznak, honnan lapunknak is küldtek utleírásokat. Legutóbb Japánban idöztek, hol Del Medico három évvel ezelőtt már megfordult.

Kiállítás Késmárkon. A Kassai kereskedelmi és iparkamara legutóbbi közgyűlése elhatározta, hogy 1897-ben kárpátvidéki háziipar-kiállítást rendez Késmárkon.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságának értesítése szerint kereskedelemügyi magy. kir. miniszter ur 6 nagyméltósága rendeletből a magyar délkeleti helyi érdekű vasut veszerzet-gattajai vonalán fekvő Semlak állomás neve «Nagy-Semlak-ra» változtatott.

HALÁLOZÁSOK.

CSELKA NÁNDOR fölszentelt püspököt, a főváros érseki helynökét, márcz. 10-ikén délelőtt temették el a papnevelő intézetből, nagy egyházi pompával, melyhez hozzájárult a közönség nagy részvétele is.

TORMA KÁROLYNAK, a jeles régiségtudósnak, a budapesti egyetem nyug. tanárának hült temetését, mint Romából írják, f. hó 3-án kísérték Porto d'Anziohoz (Róma mellett) hol több év óta elvonulva élt, örök nyugalom helyére.

Elhunytak még a közlebbi napokban: Kilyéni SZÉKELY GÉRGELY, 1848-49-ki honvédhúszár-főhadnagy, a volt Sepsi-szék utolsó királybírája, volt országgyűlési képviselő és a Rikán-belőli ref. kommunális főgondnok, 76 éves korában, Kilyén háromszékmegyei községben.

Ennek az igazi «boszorkánypör»-nek főszemélye, a 62 esztendő Szalai Jäger Mari, ki negyven éven keresztül volt Hódmezővásárhely egyik első «német bábája», a mint az ottani nép az oklevél nélküli szülesszöket nevezni szokta.

Mária, 86 éves korában, Pozsonyban. — VARGA KÁROLYNA, szül. Mukits Teréz, 52-ik évében, Szabadkán, s a bajai sarkiterben lévő családi sirholtban temették el.

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MÉREGKEVERŐK.

Szomorú pört kezd tárgyalni a szegedi törvény-szék február 16-án a hódmezővásárhelyi városháza nagy termében, hogy ítéletet mondjon azon szörnyeteg vádlottak felett, kik minden emberi érzésből kivételtől mentesen mérgezték meg kiszemelt áldozataikat.

Csordás Nagy Lidi.

Szalai Jäger Mari.

Varga Judit.

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MÉREGKEVERŐK.

Flohn I. fényképi után.

Ennek az igazi «boszorkánypör»-nek főszemélye, a 62 esztendő Szalai Jäger Mari, ki negyven éven keresztül volt Hódmezővásárhely egyik első «német bábája», a mint az ottani nép az oklevél nélküli szülesszöket nevezni szokta.

len lévén, büntetésével együtt hideg egykedvűséggel vallja be bűneit.

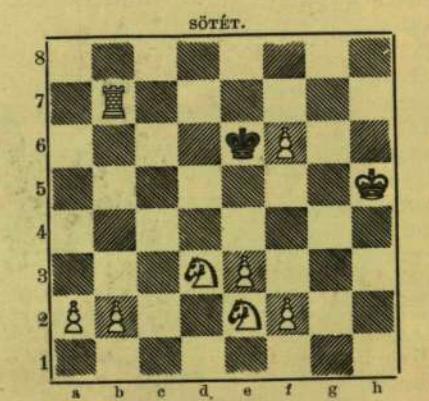
1895 őszén jöttek napvilágra a mérgekeverő banda bűnei, a mikor kiderült, hogy Gulyás Kis Sámuelné (ki időközben a börtönben elhalt), Kóti Julianna cselédjének az orvosságot nem a gyógyszer-tárból, hanem a Jäger Mari boszorkánykonyhájáról szerezte be, még pedig azért, mert az elhunytat több temetkezési társulatba beíratta, csakhogy halála után mindegyiktől megkaphassa a biztosítási díjat s így könnyű szerrel juthatott egy pár száz forinthez.

Az öt asszonyon kívül még két férfi vádlott is van; az egyik Gulyás Mihály elhalt feleségének a bűntársa; a másik Horváth János, ki saját apját és anyját pusztította el a Jäger Mari mérgeivel.

Ilyen mérge háromféle is volt: belladonna, klórhigany (melyet a nép szerencsiká-nak hív) és az arzenartalmu légykő. A legutóbbi vádlottat «bibliás ember»-nek is hívják, mert folyton a szentírást idézgeti s álszenteskedésével még a börtönben sem hagy fel.

SAKKJÁTÉK.

1998. számú feladvány Brenander O.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1984. számú feladvány megfejtése. Ehrenstein M.-tól.

Table with chess moves: 1. Ka4-a5, 2. Vb5-c5, 3. Vc5-c7, 4. Hc5-b4. Solutions: 1. Kd6-e6, 2. Ke6-d7, 3. Kd7-c6, 4. Hc6-b4.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F.H. — Andorfi S. — Kovács J. — Csomonyán: Németh Péter. — Kecskemén: Balogh Diénes. — A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivalók.

A rózsá se nylik. Ki a hibás. Szeretnénk látni... Kedvesen hangzó csinos kis dalok, szinte kívánják a zenét. Az elsőt a közölközők közé soroztuk.

Tengeren. A szabatos formára való törekvés dicseget érdemel; de bizonyos kímért, iskolás hangvétel végig a költeményen. A vihart elég erős szavakkal festi, de még sem érzeti velünk; hiányzik a közvetlenség, mely a szívet megkapja.

Vigyázz, ne családjal. Nem éri el a közölhetőség színvonalát.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 8-ik számában közölt képtalány megfejtése: A színek nincsen tavasza, reg-ele, ha egyszer elhullott virága, levele.

Heti naptár, március hó.

Table with columns: Nap, Kath. prot. naptár, Görög keleti naptár. Dates from 14 Vasárnap to 20 Szombat.

Holdváltozás. Holdtölte: 18-án este 10. ó. 44. p.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Nyers selyem bastruhákra való kelmet 8 fnt 65 krtól 42 fnt 75 krig egy teljes öltönyre — Tussors- és Shantungs-Pongees, valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 35 krtól 14 fnt 65 krig méterenkint — sima, csíkos, kockázott, mintázott, damaszt stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 szín és mintázatban stá.)

Vese, húgyhólyag, húgydara és kösvény-ban talmak ellen, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál, orvosi tekintélyek által.

a Lithion-forrás

Kellemes ízű! Könnyen emészthető!

Salvator advertisement with image of a bottle and text: kútnó sikerrel rendelve lesz. Húgyhajtó hatása!

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER advertisement with image of a bottle.

KRIGNER-FÉLE Akácia Grez Crème advertisement with image of a bottle.

PSERHOFER J.-féle advertisement for 'VÉRTISZTÍTÓ LABDACSAI' medicine.

Leichner-féle zsirpuder advertisement with image of a tin.

A t. cz. uraságoknak, szállótulajdonosoknak és magán-fogyasztóknak ajánlom. Valódi nürnbergi tormaamat. Ára: 5 kg.-os csomagként, nagyság és erősség szerint 2-3 fnt.

HOLFELDER MIKSA advertisement for eye medicine.

Sömör gyógyítása. A száraz, nedves pikkelyes sömör (dobra) és a velük járó türeltlen viszketésgéget biztosan gyógyítja — még akkor is a kik eddig sehol sem tudtak meggyógyulni.

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK. HIRDETMEY. XXVIII-ik rendes közgyűlésre.

Dr. GÖLIS-féle egyetemes emésztőpor. (1857 óta kereskedelmi cikkek.)

VELOUTINE advertisement for hair cream.

EGGER MELLPASZTILLÁL advertisement for medicine.

SZELNÁR VILMOS advertisement for eye medicine.

CHOCOLAT MENIER

A világ legnagyobb gyára. **50,000 kilo.** Kapható minden fűszer- és csomagoló-cserkészésben és cukrászdában. 6986
Naponkénti eladás

RETOUCHE gyorsfestő szakálra.

Kapható dobozokban 2 forintjával.
Ezen új, kitért készítmény által képesek vagyunk, az egészségre minden legkisebb hátrány nélkül, s minden bőrpiszkitás mellőzésével, pillanatnyi idő alatt a szakált állandóan szőke, világos-barna, sötét-barna vagy feketére festeni. Festett hajminták a raktárban megtekintés végett ki vannak téve. Megrendeléseknél kérjük a kívánt színt megjelölni; a haj festésében gyakorolt fodrászt ajánlhatunk. 7079

Budapest, Király-utca 12. Török József gyógyszer-tára.

Páris 1889. **Kitüntette** Brüsszel 1891.
Genf 1889. Bécs 1891.
Chicago, 1893. Magdeburg. London 1893.

Egyetememes gyomorpor

Barella P. F. W.-től Berlin SW., Friedrichstrasse 220, a franciaországi orvosi társulatok tagja. Orvosilag legjobban ajánlják. Rendkívül sikeres, még idült gyomorbetegségeknél is. Szállít próba ingyen, csupán a viteldíj megtérítése mellett, berlini főraktárból. Ausztria-Magyarország számára egy doboz frt 1.60 Raktár:
Budapest: Török József gyógsz. király-utca 12, szám. 6992

Dr Leras AS PHOSPHAT

Ezen vaskészítmény tartalmazza a vér és csontok legfontosabb elemeit. Kitért gyógyszer vérszegénység, sápkór, gyomor-fájdalmak, zérvesztés eseteiben, szabályozza a hószármót, könnyű emésztést és kiváltképen hölgyeknek, fejlődésben lévő fiatal leányoknak, valamint gyenge gyermekeknek legmelegebben ajánlható. Egy üveg ára 1 frt 50 kr. Magyarországi főraktár Budapest, Török József gyógszertára király-utca 12. sz.

NAGY KRACH!

New-York és London nem kimélték meg az európai szárazföldet és ezért egy nagy esztárnyár indíttatva érezte magát, hogy az egész keletet eladja. En meghatalmazva vagyok ezen megbízást teljesíteni. Tehát bárkinek megküldöm a következő tárgyat pusztán 6 frt 60 kért; és pedig: 6 drb finom asztali kés, valdó angol pengével
6 drb amerikai szab. ezüst veltát, egy darabból
6 . . . . . evőkanalat
12 . . . . . kávékanalat
1 . . . . . levesmerőt
1 . . . . . tejsmerőt,
2 . . . . . tojás-serleget
6 . . . . . angol Viktoria-tálcát
2 . . . . . igen hatásos gyertyatartót
1 . . . . . tesszűrőt
1 . . . . . finom cukorporzót
44 darab összesen 6 frt 60 kr.
Mint a fenti 44 tárgy előbb 40 frtba került és most csak 6 frt 60 kr. minimele áron kapható. — Az amerikai szabad. ezüst egy kívül-belül fehér fém, mely ezüst színét 25 esztendőig is megtartja, a miert szavatoltatik. Legjobb bizonyítékul, hogy ezen hirdetés

nem csalás, kötelezem magamat, itt a nyilvánosság előtt, bárkinek, kinek az áru nem tetszik, a pénzt visszaadni és senki sem mulasztza el azt a kedvező alkalmat, hogy ezen diszes garnitúrát megszerezze, mely
Házassági és alkalmi ajándékul, továbbá minden jobb háztartásba kiválóan alkalmas. — Egyes egyedül kapható
HIRSCHBERG A.-nál az egy. amerikai szabad. ezüstgyárak főtagynakégye
Telefon. Wien II, Rembrandtstrasse 19. Telefon.
Szétküldés a vidékre utánvétellel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében.
Ehhez tisztító por 10 krajczár. — Valdó csak az oldalt látható védjeggyel (egészségi fém).
Kivonat az elismerő levelekből.
Bécses ezüstszét küldeményét megkaptam és azokkal teljesen meg vagyok elégedve. Kérem még egy ugyanily 44 dbból álló am. szab. ezüstgarnitúrát. Utánvét mellett rész. küldeni.
Bosovic, Krassó-Szörény megye 187. 96.
Keresztes S., főszolgabíró.
Pilis, (Pest-megye) 1896 aug. 24.
A küldött diszgnitúrával nagyon meg lévén elégedve, kérem sógoromnak, Nyári bárónak szál. Somogyi urhölgynek Szünóra 3 ugyanilyen diszgnitúrát küldeni.
Hétszáz Grán

A Magyar Asphalt részvény-társaság

Budapest, Andrassy-út 30. elvállalja jótállás mellett legolcsóbban asphalt-burkolatok fektetését és 7117

nedves lakások, pinczék, stb., gyökerez száraztatását.

Telefon.

Hirdetések felvételnek a kiadó hivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Menyasszonyi selyemkelmék
Fehér, valamint fekete és mindenféle más színben igazi gyári áron a valódiság- és tartósságát való jótállás mellett, méterenkint 35 król 12 frtig, porto- és vámmentesen házhoz szállítanak. Legjobb kivételben megrendeléstől tartás magánosok részére. Ezer meg ezer elismerő írat. Minik bérmentesen küldetnek. Svájcba a levelepórt készre, selyemkélme-gyárak szövetége Zürich. 6949
Spanyol kir. udvari szállítók. Spanyol kir. udvari szállítók.

Főiskolai Igazg.-orvos Dr. KUN ZOLTÁN kipróbált gyógyszerel

Vérképző labdacsoq, rózsaszínre czukrozva: vérszegé- dok, görvénykorosok, lástalan tudóbetegnek legjobb gyógyszer. 1 üveg ára 1 frt 80 kr.
Hurut labdacsoq, gyomorhurut, tüdő- és gégehurut, tüdővész, hideglelés, malária, gyű- mör ellen legkitértőbb! 1 üveg egészikk czukrozott labdacsa ára 1 frt 80 kr.
Női betegségek ellen jehasznosabb gyógyszer az IRRY- GALÓ POR 1 doboz 1 forint 20 kr.
Dentipurin-szájviz legjobb minden szájvizek fölött! Kitért óvszere a ragályos torokbajoknak is! Ára 60 krajczár.
A Purpurin Crème arc- és kézkefének meglepő hatása van! 5 nap alatt az arczról minden foltot eltávolít s baronszerve varázolja 1 tégely 1 frt 20 kr.
Kapható a készítőnél:

TRSTYANSZKY K. gyógyszerész-nél
Sárospatakon. 6839
Főraktár Budapestben: Török József gyógszertárban, Király- utca. Dr. Suday Emil gyógszertárban, Városház-ter. Minden drogna-üzletben és gyógszertárban kaphatók.

Levélbélyeg-kereskedés PRÜCKLER J. C.

Budapestben, IV., Régi posta-u. 5
Alapított 1876. 7121
Veszek! Eladok! Cserélek!

SZABADALMAKAT (Patente). Kieszkö- zöl, védjegyeket és mintákat belajstro- moztat, a világ minden államában, legkedvezőbb feltételek mellett, RETHY JÁNOS, nemzetközi szaba- dalmi iroda. Budapest, Erzsébet-körut 2. szám. (Tulajdonos Zielinski Szilárd, okl. mérnök.) 7015

LOHSE-féle Maiglöckchen

zsebkenő-illatszer — szappan arczpor — pipere-viz brillantine — Eau de Cologne.
Valdó csak akkor, ha a feltaláló czégét viseli.
Gustav Lohse
BERLIN, 45/46 Jäger-Strasse.
Kapható valamennyi illatszerészet, díszmü-áru-, gyógszű- szerészet- és gyógszertárban Ausztria-Magyarországon.

Kwizda-féle Fluid
A kigyó védjeggyel.
Régi óhírú dísz- tikus-cosmetikai szer (dörzsölésre) az emberi test idegei- nek és izmainak erőssé és rugóony- nyá tételére.
Ára: 1/2 palack 1 frt. Valdó csupán a fenti védjeggyel ellátott palackban és kapható minden gyógszertárban. — Főraktár: **Kerületi gyógszertár, Kornenburg, Bécs mellett.** Szójeq, ezimlap és csomagolás törvényesen védve. 7001

Lesóványodásra s egyidejűleg az egészség erősítésére 2 hónapig veendő a dr. Blyn s dr. Duchesne-Duparc klin. tanár, becsületrend lovagja — meöngyelése után Boisson gyógyász. által készített „per- zsa-pilula”, vesiculosis-nel állítottat nov. készítmény. Egy 3 frtos nemzetközi posta-utánvány küldésével kérni. Szállít egy palackkál: **M. BOISSON, 100 rue Mont- martre, Paris.** Budapestben kapható: Török József gyógsz- szerésznél, király-utca 12. szám. 7050

Nines többé köhögés!
Tüdő- és gégebajban szenvedők részére.
Med. univ. Dr. FÁYKISS KÁROLY szepesi kárpáti gyógyfűkivonata
1 üveg 75 kr. csukorkák egy doboz 35 kr., thea 1 csomag 50 kr., egy ki- próbacsomag 25 kr. 30 óra a legjobb alkalmat használhatik köhögés, zekedtség, hurut, hökúrur, influenza, lélegzési akadályknál, oldal- surranásnál, tüdőgyulladásnál és idült hökúrurtnál. 7028
Kapható Koller Testvérek a „Nagy Krisztó- hoz” címzett gyógytárban, Budapestben, IV. kr. Krisztó-tér 2. Váci-utca és Krisztó tér sarkán.

Cacao van Houten
Igen kellemes, tápláló ital, mely nem hat károsan az idegekre, mint a kávé és tea. 6989

MEGNYILT Budavár Bevételeinek körképe.
Budavár bevétele 1849 május hó 21-én dicső honvédek által.
Látható városligeti faszor 47. szám, a Körtép-Pavillonban.
Nytva reggel 9 órától este 10 óráig, este villanyvilágítás mellett.
Belépti díj 50 kr. Vasár- és ünnepnap 30 kr. Katona- és gyermekjegy 20. Munkásjegy 30 kr.
Mérsékelt áru jegyek dohánytözsdekben kaphatók.

12. SZÁM. 1897. BUDAPEST, MÁRCZIUS 21. 44. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 5.— félévre — 2.50 Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

ATHENÉRŐL.
Görögországi úti naplóból.

«Telet Nápolyban töltés, ibolyavirágzások eredj Athenébe!» mondja a mai világfiak esziója, s valóban még ma is, a prózai világ- vándorok korában, a kik csak az útnak hosszú- sága előtt hajtanak tédret-fejet, felejthetetlen marad a görög főváros mindenkinek; annak is, a ki — mint jó magam is — akkor látta, mikor a hőmérő árnyékban csak 45 celsiusi fokot mutatott. Hát még a ki a tisztos Lykabettos ormát

ibolyáktól kéken látja, s a kinek az a szerencse jut, hogy az Ilisszosz-parti villák faláról szakítsa le az álmatagon bókóló sárga rózsák utolsóinak valamelyikét.
Sajátságos egy folyócska az az Ilisszosz! Mióta az ó-kori menyasszonyok belőle merítették a nászfürdőhöz szükséges vizet, ki nem fogyott a bűbájból és vonzó erőből. Piczike, gyenge kis ér; néha-napiján csak pusztá meder és úgy ki- szárad, akár csak a budai ördögárok. De azért medrének magas partjai mégis telides-tele épít- vék bájos kis villákkal, melyeknek fehér már- ványhomlokát sötét borostyán és babér-fürtök

övezik, s melyekben a pénz és az ész arisztok- ráciája nyaral.
Csakhogy azokban a bájos kis villákban csu- pán elbujni és hűsölni lehet; Athene városát áttekinteni belőlük nem lehetséges. A mai Athenét, azt a régi fényéből újra kikelt fővá- rost, a mely az ó-kori és mai elemek sajátos összevegyülésében olyan, mint mikor viruló szépségben lép elénk olyan valakinek a lánya, a kit valamikor régen nagyon szeretünk; azt, mondom, csak úgy láthatjuk meg, hogyha éjszak- nyugatnak tartva, Hadrián kapuján át a filhellé- nek (görögbarátok) boulevardjára lépünk. Ezen

ATHENE VÁROS LÁTKÉPE, HÁTTÉRBE A LYKABETTOS HEGYGYEL. — Legújabb fénykép után.